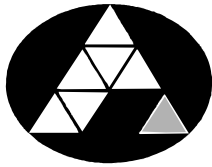

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Laura Kettunen

OSUUSTOIMINTA - OPISKELIJAN VÄYLÄ TYÖELÄMÄÄN?

Opinnäytetyö
huhtikuu 2011

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Maaliskuu 2011
Liiketalouden koulutusohjelma

Karjalankatu 3
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6800

Tekijä(t)
Laura Kettunen

Nimeke
Osuustoiminta - opiskelijan väylä työelämään?

Toimeksiantaja
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, TULI-hanke

Tiivistelmä

Osuustoiminta mielletään helposti vanhahtavaksi yrittämisen muodoksi eikä sille tahdota myöntää sijaa nykyaikaisessa kilpailuyhteiskunnassa. Opinnäytetyöni on tutkimus siitä, millaisia mahdollisuuksia osuustoiminta tarjoaa opiskelijoiden työllistymiseen korkeakouluopintojen aikana ja sen jälkeen. Tutkimuksen tehtävä oli selvittää Joensuulaisten korkeakouluopiskelijoiden ja valmistuneiden kokemuksia ja ajatuksia osuustoiminnasta. Tutkimus on osa Joensuussa vireillä olevaa osuuskuntahanketta, jonka tarkoituksena on kannustaa korkeakouluopiskelijoita osuustoiminnalliseen yhteisyritykseen.

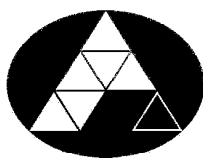
Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua. Haastattelin kuusi henkilöä. Jaoin heidät osuustoimintakokemustensa perusteella kolmeen ryhmään: opiskelijoihin, osuuskunnan jäseniin sekä korkeakoulusta valmistuneisiin entisiin osuuskunnan jäseniin. Kaikki haastateltavat olivat Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun tai Itä-Suomen yliopiston opiskelijoita sekä näistä korkeakouluista valmistuneita.

Tutkimus osoittaa, että osuustoiminta on korkeakouluopiskelijoille ja valmistuneille hyvä menetelmä harjoittaa ammattiosaamistaan käytännössä. Osuuskuntahankkeella on onnistuessaan hyvät mahdollisuudet vaikuttaa paikallisesti korkeakoulu-tettujen työllistymiseen. Onnistumisen edellytyksenä on: 1) Jäsenten rekrytoinnissa onnistuminen, 2) laajan asiantuntijajoukon tuen saaminen, 3) yleinen liiketoiminta-osaaminen ja 4) osuustoiminnan periaatteiden sisäistäminen koko yhteisössä. Parhaimmillaan osuustoiminta antaa erinomaiset puitteet käytännön työn tekemiseen, oman osaamisen kehittämiseen ja yhteisöllisyyden hyödyntämiseen korkeakoulu-opintojen ohessa ja niiden jälkeen.

Kieli
suomi

Sivuja 53
Liitteet 2
Liitesivumäärä 4

Asiasanat
osuustoiminta, osuuskunnat, työosuuskunnat, yrittäjyyskasvatus, työllistyminen

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS
March 2011
Degree Programme in Business
Economics

Karjalankatu 3
FIN 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6800

Author(s)
Laura Kettunen

Title
Cooperatives – A Way for Students to Enter Working Life?

Commissioned by
North Karelia University of Applied Sciences, TULI project

Abstract

Cooperatives are often perceived as a dated form of entrepreneurship which does not seem to fit in the modern competitive society. This thesis describes what kind of opportunities a cooperative offers for students to improve their employment possibilities both after and during their studies. The purpose of this study was to investigate the experiences and thoughts that college and university students and graduates have concerning cooperatives. The research is a part of the pending cooperative project in Joensuu, the purpose of which is to encourage the college and university students to participate in cooperative entrepreneurship.

As a data collection method I used a theme interviews. I interviewed six persons. I divided them in three groups based on their cooperation experiences: students, members of a cooperative and graduates who are former members of a cooperative. Every interviewee was either a student or a graduate of North Karelia University of Applied Sciences or the University of Eastern Finland.

The research shows that the cooperatives are a good method for college and university students to transact their professions in practise. The cooperative project has a good possibility to enhance the local employment of college and university students. To be successive, the cooperative project has to pay attention to: 1) recruiting new members, 2) having a support of a large group of experts, 3) having general understanding of business and 4) assimilating the principals of cooperatives throughout the community. At its best a cooperative can offer an excellent ground for college and university students to practise their professions, to improve their know-how and to gain benefit from their community both during and after their studies.

Language
Finnish

Pages 53
Appendices 2
Pages of Appendices 4

Keywords

cooperation, cooperatives, artels, entrepreneurship education, employment

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	OSUUSTOIMINNAN HISTORIA	6
3	OSUUSTOIMINNAN PERIAATTEET	9
4	UUSOSUUSTOIMINTA	12
5	OSUUSKUNTA.....	13
5.1	Työosuuskunta	15
5.2	Jäsenyys.....	16
5.3	Työttömyysturva	18
6	KORKEAKOULUTETTUJEN TYÖLLISTYMINEN.....	20
7	OSUUSKUNTAHANKE.....	23
8	OSUUSTOIMINNAN MAHDOLLISUUKSIA ETSIMÄSSÄ.....	26
8.1	Haastateltavien valinta.....	26
8.2	Teemahaastattelu	30
8.3	Kokemukset osuustoiminnasta	31
8.4	Osuustoiminnan hyödyt ja haasteet.....	33
8.5	Osuustoiminnan mahdollisuudet.....	37
9	VÄYLÄ TYÖELÄMÄÄN?.....	42
	LÄHTEET	47

LIITTEET

Liite 1	Koodiavain
Liite 2	Teemahaastattelujen aihealueet ja kysymykset

1 JOHDANTO

Osuustoiminta-aate saapui suomeen yli sata vuotta sitten. Tuolloin oltiin huolissaan itäsuomalaisten talonpoikien velkaantumisesta. Nyt itäsuomalaisten huolen aiheena on muun muassa korkeakoulutettujen työllisyystilanne. Ajat ovat muuttuneet mutta ongelmiin haetaan yhä ratkaisuja suomalaisiin perinteisiin ja arvoihin perustuvasta osuustoiminnasta.

Monet korkeakoulutetut kokevat tutkinnon tuovan heille taloudellista turvaa, kun mahdollisuuden työllistyä korkeampipalkkaiseen työhön oletetaan kasvavan valmistumisen myötä. Näin ei kuitenkaan valitettavan useissa tapauksissa ole. Yhä enemmän korkeakoulutettuja työskentelee koulutustaan vastaamattomissa tehtävissä, mikä viestii korkeakoulutuksen kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen ongelmista. Tilanne on luonut hyvät puitteet kehittää korkeakoulujen yrittäjyyskasvatusta. Joensuussa kehitystyötä on alettu toteuttaa osuustoiminnan keinoin.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyössä on Joensuussa aloitettu osuuskuntahanke, jonka tarkoituksena on kannustaa korkeakouluopiskelijoita harjoittamaan koulutusohjelmien rajat rikkovaa monialaista osuustoimintaa. Hanke antaa mahdollisuuden kehittää omia tuotteita ja liikeideoita turvallisessa ympäristössä asiantuntijoiden tuki ja kannustus takanaan. Osuuskuntahankkeen tavoitteena on yhdistää eri ammattialojen osaajia rakentamaan yhdessä tulevaisuuttaan, kehittämään ammattitaitoaan sekä luomaan uutta osuustoiminnan aikakautta.

Hankkeen tueksi toteutin haastattelututkimuksen, jolla kartoitin Joensuulaisten korkeakoulujen opiskelijoiden ja valmistuneiden kokemuksia osuustoiminnasta ja sen heille tarjoamista mahdollisuuksista. Tutkimukseni tulokset ovat hyödynnettävissä korkeakoulujen ja osuuskuntien toiminnan kehittämiseen. Opiskelijoille tutkimukseni antaa tietoja osuustoiminnan mahdollisuuksista vaikuttaa työllistymiseen opintojen jälkeen.

2 OSUUSTOIMINNAN HISTORIA

Osuustoiminta nykyisessä, oikeudelliset piirteet saaneessa, muodossaan on useassa maassa tuontitietoa. Erilaisissa perinteisissä yhteistyömuodoissa voidaan kuitenkin havaita esiosuustoiminnallisia piirteitä jo 1500-luvun Suomessa. Juhlien järjestäminen, talkootoiminta, peltojen muokkaus ja sadonkorjuutyöt ovat malliesimerkkejä suomalaisista esiosuustoiminnallisista yhteistoimintamuodoista. Järjestäytyneen osuustoiminnan juuret ovat kuitenkin Englannissa ja muualla Euroopassa. 1800-luvulla osuustoiminta-aate liitettiin vahvasti maalaisväestön ja maaseudun puutteellisten elinolojen kehittämiseen. Osuustoiminnalla pyrittiin käytännön keinoin torjumaan ja poistamaan teollistumisesta ja kaupungistumisesta johtuvia epäkohtia, kuten velkaantumista ja työttömyyttä. Näitä taloudellisen osuustoiminnan ”isiä” kutsuttiin utopisteiksi. (Laurinkari 2004, 13–14.)

Robert Owen (1771–1858) harjoitti Englannissa hyväntekeväisyyteen perustuvaan taloudellista osuustoimintaa. Hän lyhensi työntekijöidensä työaikoja, vastusti lapsityövoimaa, nosti alaitensa palkkoja, rakennutti heille asuntoja ja ylläpiti kouluja. Ennen 1800-luvun puoltaväliä hän perusti työntekijöilleen yhteisöjä, esiosuuskuntia, joiden kautta heillä oli mahdollisuus saada kohtuuhintaisia elintarvikkeita. Organisaatio ei kuitenkaan vastannut toiveita ja mureni johdon epäpätevyyteen ja epäonnistuneeseen voitonjakoon. Epäonnistumisesta ja kirkon sekä julkisen vallan vastustuksesta huolimatta, Owen toimi aikalaistensa sosiaalisen omantunnon herättäjänä. (Laurinkari 2004, 14.)

Voitonjaon ongelmaan löytyi ratkaisu vuonna 1844 Englannista, kun Rochdale Equitable Pioneers’ Society avasi ensimmäisen myymälänsä. Vuoteen 1863 mennessä kuluttajien osuustoiminta oli vakiinnuttanut paikkansa Englannissa. Vuonna 1877 Rochdalen pioneereilla oli jo 16 myymälää, maatila, teurastamo, leipomo, tupakkatehdas ja suutarinverstas. Voitonjaon periaatteena oli jakaa toiminnan kerryttämä tulos siinä suhteessa, kuin jäsenet olivat käyttäneet osuuskunnan palveluja. Tämän lisäksi jäsenille annettiin pääoman käytöstä oi-

keudenmukainen tuotto, joka tuolloin oli pankin talletuskorkoa vastaava korko. Rochdale – periaatteet loivat osuustoiminnalle perustan, joka on kannatellut aatetta jo toista sataa vuotta. Rochdalen kankurit eivät olleet ensimmäiset, jotka perustivat kuluttajien osuuskunnan, mutta he olivat ensimmäisiä jotka saivat yritystoiminnan kannattamaan. (Laurinkari 2004, 14, 61; Laakkonen & Laurinkari 1995, 3–4.)

Työosuuskuntien periaatteiden synty sijoittuu 1830-luvun Ranskaan, kun sosialisti P.J. Buchez (1796–1865) julkaisi työosuuskuntia koskevan artikkelin vuonna 1831. Hän ehdotti työkoneiden hankkimista osuuskuntien tuottavuuden lisäämiseksi. Buchez asetti työosuuskuntien keskeiseksi vaatimukseksi koota noin viidennes osuuskunnan tuottamasta voitosta rahastoksi, joka jatkossa palvelisi tulevia sukupolvia. Ideansa rahoittamiseksi Buchez joutui päätyämään oma-apuun, koska sekä valtiovalta että yhteiskunnan hyväosaiset suhtautuivat ideaan halveksien eikä heiltä ollut mahdollista saada lainatukea. Ranskan valtakumouksen (1848) jälkeen tilanne oli toinen, kun hallitus myönsi huomattavan rahasumman työosuuskuntien perustamiseen. Yksi aatteen edistäjistä oli Louis Blanc (1813–1882), joka auttoi osuuskuntien perustamisessa, laati ohjesääntöjä, valitsi johtajia ja järjesti lainoja. Hänen mielestään kilpailu oli kaiken pahan alku ja valtion tuella olisi luotava teollisia työpajoja, joista kehittyisivät tulevan talousjärjestelmän alkusolut. (Laurinkari 2004, 15.)

Luotto-osuuskunnat syntyivät 1800-luvun Saksassa. Yhtenä tämän osuustoimintamuodon isänä tunnetaan Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818–1888). Hänen ajatuksenaan oli saada maanviljelijät mukaan kaupunkeihin keskittyneeseen rahatalouteen. Yksi luotto-osuuskuntien tehtävä oli ratkaista toimeentulo-maataloudesta markkinasuuntaiseen maatalouteen siirtymisen ongelma. Pankkien puuttuessa maanviljelijät joutuivat tukeutumaan yksityisiin rahan lainaajiin, joiden korot olivat kohtuuttomia ja velkasopimukset suullisia. Koronkiskonta ja tuotannon kehittymättömyys johtivat viljelijöiden velkaantumiseen ja he usein menettivät koko omaisuutensa. Raiffeisenin periaatteet perustuvat lähimmäisen rakkaudelle ja oma-apu periaatteelle. Hänen mukaansa taloudellinen toiminta ei ole itsetarkoitus, vaan sen merkitys mitataan sen kyvyssä palvella ihmisiä. Toinen saksalaisista osuustoiminnan pioneereista on Herman Schulze, joka perusti

käsityöläisille suunnattuja luotto-osuuskuntia. Hän kyseenalaisti Raiffeisenin lähimmäisen rakkauden – periaatteen ja katsoi luoton perustana olevan säästön. Yksi Schulzen periaatteita oma-avun lisäksi oli täydellinen valtion avun torjuminen. (Laurinkari 2004, 16.)

Saksalaispioneerien aatteet levisivät Suomeen 1800-luvun lopulla. Vuosisadan vaihteen yhteiskunnallinen tilanne ja sortokauden alku antoivat otollisen hetken osuustoiminnan leviämiseksi Suomessa. Muun muassa Itä-Suomen talonpoikien velkaantuminen kiinnitti huomiota Kansantaloudellisessa yhdistyksessä 1890-luvulla. Vuonna 1893 yhdistyksessä pidettiin esitelmä aiheesta ”Lainauslaitokset maalaiskunnissa Raiffeisenin mukaan”. Aluksi osuustoiminta liitettiin enimmäkseen maalaisväestön elinolosuhteiden parantamiseen. Muun muassa kauppiaiden myymien tavaroiden laatu ja hinta, väestön ammattitaidon puute sekä tilallisten riittämättömät mahdollisuudet saada luottoa olivat tuohon aikaan vaikeimpia ongelmia Suomessa. Suomen osuustoiminnan isä, Hannes Gebhard (1864–1933), tutustui näihin ongelmiin ollessaan tilattoman väestön alakomitean sihteerinä ja tutkimusjohtajana. Hän asetti tavoitteekseen kehittää yritysmuodon, joka antaa maaseudun väelle mahdollisuudet pysyä mukana markkinatalouden nopeassa kehityksessä. (Laurinkari 2004, 18–19.)

Suomen osuustoimintaliikettä on kuvattu kansallista yhtenäisyyttä ja kansakunnan perusteita vahvistavaksi tekijäksi. Itsenäisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen saavuttamisen lähtökohdaksi Suomen henkiset johtajat asettivat väestön aineellisten ja henkisten olojen parantamisen. Osuustoiminta katsottiin keinoksi parantaa väestön taloudellisia oloja ja liikkeen avulla rahatalous pääsi leviämään maaseudulle. Kuitenkin vasta Pellervo-seuran perustaminen vuonna 1899 ja 1901 säädetty osuustoimintalaki yhtenäistivät osuuskuntien perustamista Suomessa. Pellervo-seuran ja Gebhardin toiminnan tuloksena Suomeen kehittyi maataloustuotteiden markkinointi- ja hankintaosuustoimintaa sekä maaseudun luotto- ja talletusliike eli osuuskassajärjestö ”Osuuskassojen keskuslainarahasto-osakeyhtiö”, jonka tarkoituksena oli jakaa julkiselta vallalta saatuja pääomia luottoina maanviljelijöille. (Laurinkari 2004, 19.)

Osuuskauppoja perustettiin jo ennen osuustoimintalain säätämistä ja niiden tarkoitus oli olla koko kansan vähittäistavaraliikkeitä. Kansan jakavat poliittiset suuntaukset näkyivät osuuskauppaliikkeessä ja osuuskaupat miellettiin usein osaksi työnväenliikettä. Ensimmäinen osuustoimilain mukainen osuuskauppa, Tampereen Työväen Osuuskauppa, perustettiin Tampereelle Finlaysonin puuvillatehtaan työläisten toimesta. Työväestön omaksuttua osuustoiminta-ajatuksen osuuskaupat laajenivat Suomessa nopeasti. Saksalaisia vaikutteita osuuskauppaliikkeeseen toi Väinö Tanner (1881–1966), joka toimi muun muassa Kansainvälisen Osuustoimintaliiton ICA:n presidenttinä vuosina 1927–1945. 1900-luvun alussa, Turun Vähäväkisten Osuuskaupan liikkeenjohtajana, hän järjesti lähialueen osuuskaupoille yhteisostotilaisuuksia, joita kutsuttiin ”pörssipäiviksi”. Nämä tilaisuudet merkitsivät tukkuliiketoiminnan alkamista Suomessa. (Laurinkari 2004, 19–20; Laakkonen & Laurinkari 1995, 73.)

3 OSUUSTOIMINNAN PERIAATTEET

Osuustoiminnan periaatteet alkoivat muodostua jo ennen 1800-luvun puoltaväliä. Robert Owenin utopistiset ajatukset sekä Rochdalen pioneerien periaatteet loivat yhdessä osuustoiminnan perustan (Laurinkari 2004, 14, 53). Kansainvälinen Osuustoimintaliitto, International Cooperative Alliance eli ICA on jo perustamisvuodestaan 1895 lähtien ollut ylin taho määriteltäessä osuuskuntien periaatteita. ICA on laatinut kolme virallista julistusta osuustoiminnan periaatteista, joista ensimmäinen julkaistiin jo vuonna 1937 ja viimeisin vuonna 1995. Noin kolmenkymmenen vuoden välein ICA on julistuksillaan pyrkinyt selittämään tapoja osuustoiminnan periaatteiden tulkitsemiselle kulloinkin vallitsevissa olosuhteissa. (ICA 1995, 6.)

Markkinatalouden vaikutus osuustoimintaan kasvoi merkittävästi vuosina 1970–1995, kun perinteiset kaupan esteet vähenivät. Osuuskuntien toimintaympäristöä uhkasi muun muassa hallitusten supistunut tuki maataloudelle sekä vapaa-kauppa-alueiden muodostuminen. Kansalaisten etuja ajavien demokraattisten yhteisöjen arvo joutui kyseenalaiseksi, kun osuustoimintaa vastassa olivat sijoit-

tajien hallitsemat suuryritykset, joita ylistivät monikansalliset viestintävälineet. 1990-luvulla osuustoiminta kohtasi ongelmia, jotka liittyivät ihmiskunnan elinoloissa tapahtuviin muutoksiin. Väestön kasvu, kasvava köyhyys, ympäristökysymykset ja yhä useammat etniset sodat ovat esimerkkejä esille nousseista ongelmista. Osuustoiminta ei mitenkään voinut ratkaista kaikkia näitä ongelmia, mutta se nähtiin yhtenä mahdollisuutena niiden ratkaisemisessa. Nämä yhteiskuntaa koettelevat muutokset loivat kysynnän osuustoiminnan periaatteiden päivittämiselle 2000-luvulle. (ICA 1995, 8–9.)

Osuustoiminnan periaatteet 2000-luvulle ovat:

1. Vapaaehtoinen ja avoin jäsenyys
2. Demokraattinen jäsenhallinto
3. Jäsenten taloudellinen osallistuminen
4. Itsenäisyys ja riippumattomuus
5. Koulutus, oppiminen ja viestintä
6. Osuuskuntien keskinäinen yhteistyö
7. Toimintaympäristövastuu (ICA 1995, 4–5).

Osuuskunnat ovat avoimia kaikille, jotka käyttävät osuuskunnan palveluita ja ovat valmiit noudattamaan jäsenyyden velvoitteita. Ne ovat jäsentensä hallitsevia demokraattisia organisaatioita, joiden toimintalinjoista määrää päätöksen tekoon aktiivisesti osallistuva jäsenistö. Jäsenet osallistuvat yhdenvertaisesti ja oikeudenmukaisesti osuuskunnan pääoman kerryttämiseen. Ylijäämän jäsenistö osoittaa osuuskunnan kehittämiseen perustamalla rahastoja, jäsenetuihin heidän käyttämien palveluiden suhteessa tai jonkin muun jäsenistön hyväksymän toiminnan tukemiseen. Osuuskunnat ovat itsenäisiä omatoimisuuteen perustuvia yhteisöjä. Mahdolliset sopimukset muiden organisaatioiden kanssa tai ulkopuolisen pääoman hankinta on tehtävä vaarantamatta jäsenistön tai osuuskunnan itsenäisyyttä. Osuuskunnat tarjoavat muun muassa jäsenilleen ja luottamushenkilöilleen mahdollisuuden koulutukseen ja oppimiseen. Ne viestivät suurelle yleisölle ja etenkin nuorisolle osuustoiminnan luonteesta ja eduista. Osuuskunnat harjoittavat keskinäistä yhteistyötä niin paikallisesti kuin kansainvälisesti ja vahvistavat näin osuustoimintaliikettä. Ne toimivat toimintaympäristönsä kestäväen kehityksen hyväksi jäsentensä päättämällä tavalla. Nämä

osuustoiminnan periaatteet antavat mallin, kuinka osuustoiminnan arvoja toteutetaan käytännössä. (ICA 1995, 16–24.)

Osuuskunnan perusarvoja ovat omatoimisuus, omavastuisuus, demokraattisuus, tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus. Omatoimisuuden arvon taustalla on ajatus siitä, että kaikki ihmiset voivat ja heidän tulisi ottaa kohtalonsa omiin käsiin. Omavastuisuus puolestaan viittaa jäsenien vastuuseen osuuskunnan jatkuvasta elinvoimaisuudesta. Osuuskunnat eroavat pääomakeskeisistä yrityksistä ihmiskeskeisyydessään. Tasa-arvoisina osuuskuntien jäsenillä on oikeus osallistua, saada tietoja ja olla mukana vaikuttamassa päätöksen tekoon. Oikeudenmukaisuuden arvon tulee näkyä osuuskuntien toiminnassa erityisesti silloin, kun jäseniä palkitaan heidän osallistumisestaan osuustoimintaan. Tämä tapahtuu yleensä ylijäämän palautuksena, jäsenten nimissä tapahtuvana rahastointina tai erilaisina jäsenetuina. Solidaarisuuden arvo korostaa osuuskuntien ryhmävoimaa ja keskinäistä vastuuta. (ICA 1995, 12–14.)

Perusarvojen lisäksi osuustoiminnassa toteutetaan tiettyjä eettisiä arvoja, joita ovat: rehellisyys, avoimuus, yhteiskuntavastuu sekä muista ihmisistä välittäminen. Erityisesti rehellisyyden arvolla on pitkät perinteet osuustoiminnassa. Varsinkin Rochdalen pioneerit olivat sitoutuneita rehellisyyteen, mikä näkyi heidän toiminnassaan rehellisinä mittoina, hyvänä laatuna ja kohtuullisina hintoina. Rehellinen liiketoiminta näkyy osuuskunnissa avoimuutena, sillä ne antavat säännöllisesti jäsenilleen ja suurelle yleisölle paljon tietoa toiminnastaan. Osuuskunnat ovat kautta aikain kantaneet huolta yhteisöjensä yksilöiden hyvinvoinnista, siksi niillä on velvoite pyrkiä olemaan sosiaalisesti vastuullisia kaikessa toiminnassaan. (ICA 1995, 14–15.)

Historia on muokannut osuustoimintaliikettä jatkuvasti ja jatkaa sen muokkamista varmasti jatkossakin. Muutokset kertovat osuustoiminnan aidosta kunnioituksesta ihmistä kohtaan sekä uskosta yhteistoiminnan mahdollisuuksiin ihmisten kykyjen kehittäjänä. (ICA 1995, 6.)

4 UUSOSUUSTOIMINTA

1990-luvulla alkanutta osuustoimintaliikkeen kasvua Suomessa kutsuttiin uusosuustoiminnaksi. Yhteiskuntien kykenemättömyys ratkaista kansalaisten hyvinvointiin kohdistuneita ongelmia synnytti tarpeen uusosuustoiminnalle ympäri Eurooppaa. (Kostilainen 1998, 201.) Uusosuuskuntien perustamisen syinä nähtiin perustajiensa tarpeisiin vastaaminen. Ne olivat usein pieniä yrityksiä, mutta siitä huolimatta niiden kyky työllistää ja muodostaa vaivatta uusia työpaikkoja arvioitiin merkittäväksi (Pättiniemi 1998, 32–33.)

Eurooppalaisten uusosuuskuntien synnyn taustalta voidaan löytää neljä eri lähtökohtaa. Ensimmäisen ryhmän uusosuuskunnat toimivat selkeiden maantieteellisten rajojen sisällä tai koostuivat jonkin tietyn sosiaalisen verkoston jäsenistä, kuten naapuruston tai kyläyhteisön. Tällaiset alueelliset osuuskunnat perustettiin parantamaan elinoloja ja työllistämään alueen työttömiä. Toinen lähtökohta osuuskuntien perustamiselle oli jokin yhteinen tarve. Tällaiset tarveperusteiset osuuskunnat olivat usein sosiaalialan osuuskuntia, kuten vanhempien perustamat päivähoito-osuuskunnat. Kolmannen ryhmän muodostavat ne osuuskunnat, jotka perustetaan jonkin tietyn idean tai aatteen pohjalta. Malliesimerkkejä tällaisista osuuskunnista ovat ekologisten tuotteiden saamiseksi perustetut hankintaosuuskunnat tai liikeidean markkinoimiseksi perustettu asiantuntijaosuuskunta. Viimeiseen ryhmään kuuluvat ne osuuskunnat, jotka ovat syntyneet aiemman yritystoiminnan seuraajiksi. Syinä tällaisten osuuskuntien syntyyn voi olla esimerkiksi yrityksen omistajan seuraajan puute tai vaikeuksissa olevan yrityksen mahdollisuuksien parantaminen muuttamalla se työntekijöiden omistukseen. (Stryjan 1993, Pättiniemi 1998, 33–38 mukaan.)

Suomessa uusosuustoiminta syntyi 1990-luvun alun taloudellisen taantuman aiheuttaman massatyöttömyyden seurauksena. Pääperiaatteet perinteiseen osuustoimintaan verrattuna olivat säilyneet samana, mutta toiminnan paikallisuus sekä aluevaltaukset uusilta aloilta antoivat uusosuustoiminnalle oman leiman. Laman aiheuttamat vaikeudet palauttivat suomalaisten mieliin perinteiset arvot ja toimintatavat. (Karjalainen 1998, 55.)

5 OSUUSKUNTA

”Osuuskunta on itsenäinen henkilöyhteisö, johon jäsenet liittyvät vapaaehtoisesti toteuttaakseen yhteisesti omistamansa ja demokraattisesti hallitsemansa yrityksen avulla taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeitaan ja tavoitteitaan.” (ICA 1995, 4). Osuuskuntalaki on kaikkien osuuskuntien toiminnan perusta. Nykyinen 1.1.2002 voimaantullut osuuskuntalaki on tulosta perusteellisesta osuuskuntalain kokonaisuudistuksesta, mikä sai alkunsa jo vuonna 1997 työministeriön toimeksiannosta. Nykyinen laki korvasi vuonna 1954 voimaantulleen osuustoimintalain. Uudistuksen myötä osuuskunnat saivat enemmän päätösvaltaa määrätä omista asioistaan säännöillä. (Pöyhönen 2005, 5.)

Osuuskunnan tarkoituksena on harjoittaa taloudellista toimintaa jäsenten taloudenpidon ja elinkeinon tukemiseksi tarjoamalla heille etuja osuuskunnan tarjoamien palveluiden käyttämisestä. Osuuskunnan perustamiseen tarvitaan kolme luonnollista henkilöä tai yhteisöä. Perustaminen tulee voimaan rekisteröitymällä kaupparekisteriin. Perustajien tulee laatia perustamisasiakirja, joka sisältää osuuskunnan säännöt. Säännöissä on lain mukaan mainittava osuuskunnan toiminimi, toimipaikka, toimiala, osuusmaksun suorittamisaika ja – tapa sekä osuuskunnan tilikausi. Sääntöihin voidaan tehdä muutoksia vain osuuskunnan kokouksen päätöksellä, jonka jälkeen ne on ilmoitettava merkittäväksi kaupparekisteriin. (L1488/2001, 2:1–3 §, 5–6 §). Minimisäännöt on helppo laatia, mutta niitä voi olla vaikea soveltaa (Pöyhönen 2005, 44). Jos säännöt laaditaan minimisääntöisiksi, täytyy muilta osin soveltaa osuuskuntalain määräyksiä. Minimisäännöillä osuuskunta voi huomata olevansa tilanteessa, jossa sen palveluita voivat käyttää ainoastaan jäsenet, mutta heille ei kuitenkaan voi jakaa toiminnan tuottamia ylijäämiä. (Pellervo 2010, 54.)

Lakisääteisten, virallisten sääntöjen lisäksi on osuuskunnan jäsenten hyvä tehdä jäsensopimus. Se luo osuuskunnalle oman toimintakulttuurin ja ei vaadi kaupparekisterimuutosta, jos siihen halutaan tehdä lisäyksiä tai korjauksia. Täl-

lainen sopimus laaditaan yhdessä pohtien ja tarkoitus on, että kaikki jäsenet sitoutuvat noudattamaan sitä. Esimerkiksi toiminnan laadusta on kaikkien jäsen-ten helpompi huolehtia, kun ne on kirjattu jäsen sopimukseen kaikkien nähtävil-le. Näitä toimintaohjeita voidaan liittää virallisiin sääntöihin. (Pellervo 2010, 11.)

Ylintä päätösvaltaa osuuskunnissa käyttää osuuskunnan kokous. Jäsenet voi-vat käyttää valtaansa kaikissa kokouksessa käsiteltävissä asioissa jäsen per-ääni – periaatetta noudattaen, ellei säännöissä ole muuta mainittu. Isojen osuuskuntien kokouksessa on yleistä, että asioista päättää jäsen ten vaaleissa valitsema edustajisto. (L1488/2001, 4:1–26 §.) Osuuskunnalla on oltava hallitus, jonka pääsääntöisesti valitsee osuuskunnan kokous. Hallituksessa on oltava vähintään yksi ja enintään seitsemän jäsentä, joista yhden on oltava puheenjoh-taja. Hallitus on päätösvaltainen kun yli puolet sen jäsenistä on paikalla, elleivät säännöt toisin määrää. Osuuskunnan hallitus tai säännöt voivat määrätä osuus-kunnalle valittavaksi toimitusjohtajan. (L1488/2001, 5: 1-11 §.)

Osuuskunnalle on valittava hyväksytty HTM- tai KHT tilintarkastaja, jos sen päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella on täytynyt vähintään kaksi seuraavis-ta edellytyksistä:

1. taseen loppusumma ylittää 100 000 €
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 €
3. palveluksessa on keskimäärin kolme henkilöä (L459/2007, 2:4 §).

Maallikkotilintarkastajaa saavat käyttää osuuskunnat, jotka on perustettu ennen uuden tilintarkastuslain voimaan tuloa (1.7.2007) ja tarkastettava tilikausi on päättynyt viimeistään 31.12.2011 (Pellervo 2010, 40). Tilintarkastajalla on oltava varatilintarkastaja, jos tilintarkastusta ei tee tilintarkastusyhteisö (L459/2007, 2:4 §).

Osuuskunnalla on vararahasto, johon on siirrettävä viisi prosenttia taseen osoit-tamasta tilikauden ylijäämästä, josta on vähennetty edellisten tilikausien tappiot. Rahastoa on kerrytettävä sadasosaan taseen loppusummasta, mutta kuitenkin vähintään 2500 euroon, ellei säännöissä määrätä suuremmista raja-arvoista. Osuuskunta voi jakaa tilikaudella kertyneen ylijäämän jäsenilleen vain, jos

säännöt niin määräävät. Säännöissä voidaan määrätä esimerkiksi, että ylijäämää jaetaan osuudesta maksetulle määrälle laskettuna korkona. Jos jakoperusteesta ei määrätä säännöissä, tapahtuu se jäsenten osuuskunnan palveluiden käytön suhteessa (L1488/2001, 8: 2§).

5.1 Työosuuskunta

Yksi keskeisimmistä osuuskuntamuodoista Suomessa ovat työosuuskunnat. Työosuuskunnilla on pitkät perinteet aina 1900-luvun alkuvuosien lastaajien ja kivenhakkaajien työosuuskunnista alkaen. Niiden suosio on kasvanut nykyisiin mittoihinsa vasta 1990-luvulta lähtien. (Laakkonen & Laurinkari 1995, 142.) Vuosikymmenien ajan kehittynyt työosuustoiminta heräsi henkiin ensin varsin modernissa muodossa monialaisina vuokratyövoimaa tarjoavina työosuuskuntina. Vasta myöhemmin toimintansa aloittivat perinteisemmät yksialaiset työosuuskunnat. (Karjalainen 1998, 57.) Väkilukuun suhteutettuna työosuuskuntien määrä on Suomessa Euroopan suurimpia (Laurinkari 2004, 108).

Eurooppalaisia työosuuskuntia on perustettu lähinnä kahdella tavalla: 1) Työntekijät ovat ostaneet kriisiin ajautuneen yrityksen, josta yrittäjät haluavat luopua tai 2) työntekijät ovat perustaneet oman uuden yrityksen saadakseen ammattitaitoaan ja mieltymyksiään vastaavaa työtä (Pättiniemi 1998, 39). Perinteisen työosuustoiminnan suurimmat ongelmat johtuvat juuri niiden perustamisen lähtökohdista. Kuolevan liiketoiminnan tilalle tai jäsentensä vanhentunutta ammattitaitoa vastaamaan perustetulla osuuskunnalla ei ole kovin vakaat lähtökohdat. Toiminnan suunnittelemattomuus pitemmälle kuin seuraavien palkkojen maksuun johtaa nopeasti toiminnan tehottomuuteen. Osuustoiminnan yleisen yhteisöllisen luonteen vuoksi on vaikea löytää sopivia johtajia, jotka hallitsisivat sekä liiketoiminnallisen että yhteisöllisen johtamisen taidot. Työntekijöiden perustamissa työosuuskunnissa voi ongelmaksi muodostua vaikeudet ymmärtää liiketoiminnan perusteita, jolloin yrityksen kehittäminen muodostuu lähes mahdottomaksi. (Pättiniemi 1998, 43.)

Työosuustoiminnan kehittämisen ja edellä mainittujen ongelmien estämisen edellytyksenä on kehittää sekä toimintaympäristöä että työosuuskuntien omaa toimintaa. Toimintaympäristön tulee olla osuuskuntien toimintaa tukevaa ja se edellyttää muun muassa osuuskuntatietoisuuden lisäämistä yhteiskunnassa, laina- ja tukimarkkinoiden kehittämistä pienosuuskuntien tarpeisiin ja suurten osuuskuntien tuen saamista uusosuustoiminnan kehittämiseen. Oman toimintansa kehittämisen edellytyksenä työosuuskuntien on keskityttävä osallistuvaan johtamiseen, keskinäiseen verkostoitumiseen sekä jäsenistön ja johdon liiketoiminnallisen tietouden lisäämiseen. (Pättiniemi 1998, 44.)

Henkilöstön osallistuminen yrityksen johtamiseen ja omistamiseen on nähty parantavat työntekijöiden työmotivaatiota. Uusien tuoteinnovaatioiden on havaittu vaikuttavan positiivisesti yrityksen kilpailukykyyn markkinoilla. Työosuustoiminnan on koettu olevan erittäin merkittävä paikallisten työllisyysongelmien ratkaisija. (Pättiniemi 1998, 39.) Työosuuskunnan jäsenet ovat usein työsuhteessa osuuskuntaan. Tämän lisäksi he pyrkivät työllistymään edelleen osuuskunnan kautta. Työosuuskunnan perimmäisenä tarkoituksena on myydä jäsentensä työpanosta. (Verohallinto 2006.) Työosuuskuntien avulla jäsenten mahdollisuudet määräaikaiseen työllistymiseen paranee ja työsuhteiden solminen helpottuu. Työosuuskunnissa jäsen pääsee itse vaikuttamaan omaan työllistymiseen ja ammattitaitonsa kehittämiseen (Karjalainen 1998, 59).

5.2 Jäsenyys

Ensimmäinen osuustoiminnan periaatteista on vapaaehtoinen ja avoin jäsenyys. (ICA 1995, 4.) Osuuskunnan jäsenyys alkaa, kun hallitus on hyväksynyt kirjallisen jäsenhakemuksen (L1488/2001, 3: 2 §). Samalla jäsen saa jäsenyyteensä liittyvät oikeudet sekä vastaa jäsenyyden mukanaan tuomista velvoitteista. (Pöyhönen 2005, 76). Jäsen ei ole vastuussa osuuskunnan velvoitteista, mutta on vahingonkorvausvelvollinen rikkoessaan osuuskuntalakia tai sääntöjä tuottaen tahallista tai törkeästä huolimattomuudestaan johtuvaa vahinkoa osuuskunnalle, jäsenistölle tai jollekulle muulle (L1488/2001, 1:3 §, 20:2 §). Jäsenen vahingonkorvausvastuuta koskevat tapaukset ovat kuitenkin todella harvinaisia (Pöyhönen 2005, 178). Säännöissä voidaan määrätä jäsenten olevan

vastuussa osuuskunnan veloista siinä tapauksessa, että osuuskunnan omat varat eivät riitä velkojen maksuun konkurssi- tai selvitystilassa (L1488/2001, 15: 1§).

Yksi jäsenyyden velvollisuus on ottaa yksi osuus ja maksaa siitä osuuskunnan säännöissä määrätty osuusmaksu osuuskunnalle. Kaikkien jäsenten maksamat osuusmaksut muodostavat osuuspääoman. (L1488/2001, 9: 1 §.) Osuusmaksu palautetaan jäsenelle tämän jäsenyyden päätyttyä. Palautettava määrä on osuusmaksusta maksetulle määrälle laskettava osuus palautukseen käytettävissä olevasta omasta pääomasta. Palautuksen enimmäismäärä on kuitenkin osuusmaksusta maksettu määrä. (L1488/2001, 10: 1 §.) Säännöissä voidaan määrätä jäsenyyden alkaessa maksettavasta liittymismaksusta, jota ei yleensä osuusmaksun tapaan palauteta jäsenyyden päätyttyä. Liittymismaksun palauttamisesta voidaan kuitenkin erikseen määrätä säännöissä. (L1488/2001, 9: 4 §.)

Koska vapaaehtoisuus on yksi osuuskunnan jäsenyyden perusta, pääsääntönä on, että jäsenellä on oikeus erota osuuskunnasta milloin tahansa syytä ilmoittamatta. (Pöyhönen 2005, 77.) Eroamisesta on ilmoitettava kirjallisesti osuuskunnalle. Eroaminen tulee voimaan kun osuuskunta on vastaanottanut eroamisilmoituksen. Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että jäsen voi erota vasta määräajan kuluttua. Määräaika saa olla enintään kolme vuotta. (L1488/2001, 3: 4 §.)

Jäsenen vastuuta on historian myötä vähennetty täydestä vastuusta sijoitetun pääoman, osuusmaksun sekä osuuskunnalle myöntämien lainojen käsittävään vastuuseen (Laurinkari 2004, 40). Osuustoimintaa säätelevä lainsäädäntö on pakottanut osuuskunnat kerryttämään rahastoja, jolloin jäsenten vastuuta on voitu vähentää. Eniten vastuun vähenemiseen on kuitenkin vaikuttanut osuuskuntien kasvu jäsenistään riippumattomiksi toimijoiksi, joille muiden kuin jäsenasiakkaiden palvelu tuo enemmän taloudellista hyötyä. (Laakkonen & Laurinkari 1995, 124)

Jäsenten taloudellisen tukemisen lisäksi osuuskuntien tavoitteet usein eroavat puhtaasti liiketoiminnallisten yritysten tavoitteista. Jäsenistönsä taloudellisen tukemisen ohella osuuskunnat vaalivat sosiaalisia arvoja, kuten toiminnan turvallisuus, jatkuvuus ja varmuus. (Laurinkari 2004, 37). Lakisääteisten vastuiden ja velvollisuuksien lisäksi jäsenillä on kokonaisvastuu omasta tuotteestaan ja palvelustaan. Kuitenkin osuustoiminnassa on muistettava, että liiallinen keskittyminen omaan tuotteeseen tai palveluun ei kannusta yhteisrittämiseen. Tähän ongelmaan on ratkaisuksi löydetty jäsenten osaamisalueiden lisääminen muodostamalla moniosaaja-tiimejä, joissa jäsenet oppivat toinen toisiltaan. (Troberg 1998, 134.)

5.3 Työttömyysturva

Jäsenillä on osuustoiminnassa kaksoisrooli, sillä he ovat sekä osuuskunnan omistajia että asiakkaita (Laurinkari 2004, 37). Jos omistusosuus on alle 15 %, ei osuuskunnan jäsenyys täytä yrittäjästatusta (L1290/2001, 1: 6 §). Yrittäjästatusta ei muodostu, kun jäseniä osuuskunnassa on vähintään 7 (Pellervo 2010, 53). Työttöminä työnhakijoina tällaisten osuuskuntien jäsenillä oikeus harjoittaa sivutoimista yritystoimintaa tai olla osa-aikatyössä menettämättä silti oikeuttaan työttömyysturvaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010a).

Saadakseen työttömyysetuuksia jäsenien velvollisuuksiin kuuluu hakea aktiivisesti työtä ja olla valmis vastaanottamaan työ- ja elinkeinotoimiston (myöhemmin TE-toimisto) tarjoama työ tai koulutus sekä parantaa osaamistaan sijoittakseen työmarkkinoille (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010a). Työttömyysetuuksia ovat Kansaneläkelaitoksen maksamat työmarkkinatuki ja peruspäiväraha sekä ansiopäiväraha, joiden maksatuksesta huolehtivat työttömyyskassat (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010b).

Työmarkkinatukea voi saada jokainen 17–64-vuotias Suomessa asuva osuuskunnan jäsen, joka on työkykyinen ja taloudellisen tuen tarpeessa. Se on tarkoitettu työttömälle joka tulee ensi kertaa työmarkkinoille tai ei voi enää saada perus- tai ansiopäivärahaa 500 päivän enimmäisrajan täytyttyä. Saadakseen työ-

markkinatukea jäsenen on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle (myöhemmin Kela) kuukausittain työttömyysaikaa koskeva ilmoitus, jonka mukaan työmarkkinatuki maksetaan. Ilmoituksessa tulee ilmetä onko jäsen ollut työssä, työtön vai esimerkiksi työharjoittelussa. Ilmoituskaudelta saaduista tuloista on Kelalle lähetettävä palkkatodistus. Työmarkkinatuen suuruuteen omien tulojen lisäksi vaikuttavat alentavasti puolison tulot, mutta alle 18-vuotiaat lapset sekä työllistämistä edistäviin palveluihin osallistumien oikeuttavat tuen korotukseen. Ilman vähennyksiä tai korotuksia työmarkkinatuen suuruus on 25,74 €/pv eli keskimäärin 553 € kuukaudessa. (Kansaneläkelaitos 2010a.)

Peruspäivärahaan on oikeutettu 17–64-vuotias Suomessa asuva osuuskunnan jäsen, joka täyttää työssäoloehdon eli on työttömyyttä edeltäneen 28 kuukauden aikana ollut palkkatyössä vähintään 34 viikkoa ja 18 tuntia viikossa. Sen lisäksi 28 kuukauden tarkastelujaksolta saadun kokoaikatyön palkan on oltava alan työehtosopimuksen mukainen tai vähintään 1071 € kuukaudessa. Lisäksi työssäoloehto edellyttää, että vähintään yksi 34 työviikosta ajoittuu edellisen vuoden tammikuun 1. päivän jälkeen. Muussa tapauksessa 28 kuukauden aikana vaadittu työviikkomäärä on 43. Työssäolo täytyy todentaa peruspäivärahaa haettaessa liittämällä hakemukseen palkka- ja työtodistukset sekä mahdolliset työtuntiselvitykset osa-aikaisista työsuhteista. Omat työttömyysaikaiset tulot vaikuttavat peruspäivärahaan, mutta työmarkkinatuesta poiketen puolison tulot eivät. Peruspäivärahaan voi saada korotusta alle 18-vuotiaiden lasten, työhistorian ja työllistymispalveluihin osallistumisen perusteella. Ilman korotuksia tai vähennyksiä keskimääräinen peruspäiväraha on työmarkkinatuen suuruinen. (Kansaneläkelaitos 2011b.)

Ansiopäivärahaa voi saada 17–64-vuotias Suomessa asuva osuuskunnan jäsen, joka täyttää työssäoloehdon lisäksi työttömyyskassan jäsenyysehdon. Jäsenyysehdon täyttää henkilö, joka on ollut työttömyyskassan jäsenenä vähintään 34 edellistä viikkoa ja maksanut jäsenmaksut kassan sääntöjen mukaan. Ansiopäivärahaa haetaan jälkikäteen neljän viikon/kuukauden jaksoissa. Päivärahaa haetaan omasta työttömyyskassasta ja hakemuksen liitteenä tulee esittää muun muassa työ- ja palkkatodistukset vähintään 34 viikolta, kopio työtodistuksesta sekä todistus työttömyysajan ansioista. Ansiopäiväraha muodostuu pe-

rus- ja ansio-osasta sekä mahdollisista lapsikorotuksista. Perusosa on peruspäivärahan suuruinen. Perusosan päälle laskettava ansio-osa on 2702,70 €:on asti 45 % hakijan työttömyyttä edeltäneen 12 kuukauden aikana vakiintuneen palkan mukaan lasketusta päiväpalkasta. 2702,70 €:a ylittävältä osalta ansio-osa on 20 % kyseisestä päiväpalkasta. Ansio-osaan on mahdollista saada korotusta alle 18-vuotiaiden lasten, työhistorian ja TE-toimistojen työllistymispalveluihin osallistumisen perusteella. Jos henkilöllä on oikeus korotettuun ansio-osaan, on päiväraha suurimmillaan perusteena olevan päiväpalkan suuruinen. (Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö 2011.)

6 KORKEAKOULUTETTUJEN TYÖLLISTYMINEN

Korkeakoulutus käsitettiin 1990-luvun lamaan asti takeena siirtymiselle opiskelijasta työelämään. Laman vaikutukset levittivät työttömyyttä uusiin koulutusryhmiin, ja näin ollen korkeakoulutettujen työttömyys nousi korkeammalle kuin koskaan aiemmin, noin 9 prosenttiin. (Hämäläinen 2003, 8–9.) Nuorten työllistyminen on hyvin suhdanneherkkää, joten yleisen taloudellisen tilanteen notkahdukset voi selvästi havaita nuorten työllisyyslukuissa. Esimerkiksi, kun 1990-luvun laman aikaan aikuisten työvoimaan osallistuminen laski 2 %, niin vastaavasti nuorten ikäluokkien työssä käyvien osuus laski 15 %. Lähihistorian työttömyyslukuja tarkasteltaessa korkeinta työttömyys on 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä, kun luvut suhteutetaan väestön määrään. (Hämäläinen 2002, 15–17.) Vuoden 2008 lopulla puhjennut talouskriisi mukaili 1990-luvun laman aiheuttamia muutoksia työllisyystilanteessa ja erityisesti nuorten työttömyystilanne huononi taas nopeasti (Valtiovarainministeriö 2010).

Vuonna 2009 alemman korkea-asteen ja sitä ylemmän koulutuksen suorittaneita työttömiä oli noin 5200, mikä vastaa noin 20 prosenttia 25–29-vuotiaiden ikäryhmän työttömistä. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneilla työttömyys lisääntyi vuodessa yli 50 %. Heidän osuus korkeammin koulutetuista on 60 %. Tammikuussa 2010 alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi vuoden takaiseen verrattuna 30 %, kun tarkastel-

laan työttömien määrän kehitystä kaikissa ikäryhmissä. (Valtiovarainministeriö 2010, 26–27.)

Pohjoiskarjalaisista työttömistä (lomautetut pois lukien) oli elokuun 2010 lopussa 16 prosentilla korkea-asteen koulutus. Edellisen vuoden lukuihin verrattuna työttömyys lisääntyi ainoastaan korkea-asteen koulutuksen saaneiden ryhmässä. Marraskuussa tilanne vuoden takaiseen verrattuna oli jo tasaantunut alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden ryhmässä, mutta työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi edelleen ylempien koulutusasteiden ryhmissä. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010a; 2010b.)

1990-luvun laman aiheuttamat muutokset suomalaisilla työmarkkinoilla aiheutti korkeakoulutettujen työvoiman ylitarjontaa, mistä voidaan olettaa osan heistä toimineen osaamistasoan vastaamattomissa työtehtävissä (Hämäläinen 2003, 8–9). Suomen panostus korkea-asteen koulutukseen on kansainvälisesti tarkasteltuna suuri. Bruttokansantuoteosuudella mitattuna Suomen koulutusmenot sijoittuvat viiden eniten panostavan OECD-maan joukkoon. (Tilastokeskus 2005.) Jos korkeasti koulutettujen työttömyys muodostuu pitkäaikaiseksi eivätkä he siksi enää kykene saamaan koulutustaan vastaavaa työtä, johtaa se resursien hukkakäyttöön (Palkansaajien tutkimuslaitos 2010, 9).

Onnistuneen työelämään siirtymisen tunnusmerkkejä on työllistyminen suhteellisen pian valmistumisen jälkeen sekä saavutetun työpaikan pysyvyys (Hämäläinen 2002, 6). Toisinaan ongelmana on koulutusta vastaavan työn löytyminen, mutta toisaalta liiallinen valinnaisuus opiskeluaikana. Tämä voi johtaa siihen, ettei koulutus vastaa työelämän asettamia vaatimuksia. Tästä hyvänä esimerkkinä on tämänhetkinen tilanne taloushallinnon alalla, missä tutkintouudistusten mukanaan tuoma opintojen liiallinen valinnaisuus on aiheuttanut puutteita valmistuvien perustaidoissa. Tällaiset tilanteet luovat yhteistyötä työmarkkinoiden ja oppilaitosten välille, kuten taloushallintoalan tapauksessa, missä taloushallintoliitto ja ammattikorkeakoulut ovat yhdessä alkaneet uudistamaan koulutusmalleja. (Keränen 2011.)

Korkeakoulutettujen työllisyystilannetta on tutkittu ja pyritty parantamaan monien erilaisten hankkeiden avulla. Yksi esimerkki tällaisista hankkeista on vuosina 2000–2002 Akavassa toteutettu LAASER-hanke, jonka painopiste oli korkeakoulutettujen työelämään sijoittumisen seuraamisessa. Hankkeen lähtökohtana oli kehittää jatkuva palautejärjestelmä, jolla saadaan tieto työelämän vaatimuksesta korkeakoulutuksen suunnittelun ja kehittämisen tueksi. Hanke osoitti, että korkeakoulujen täytyy jo opiskeluaikana tukea opiskelijoidensa työelämään sijoittumista tuomalla esille millaiset työmarkkinat ja työtehtävät korkeakouluopiskelijoita odottaa valmistumisen jälkeen. (AKAVA ry 2003.)

Kun LAASER-hankkeen lähtökohtana oli selvittää olemassa olevat työmarkkinat ja niille sijoittumisen mahdollisuudet, keskittyy TULI-hanke korkeakoulutuksen tuoman ammattiosaamisen hyödyntämiseen opiskelijoiden omien ideoiden kehittämiseksi ja kaupallistamiseksi (TULI 2011a). TULI-hankkeen rahoittajana toimii Teknologian ja innovaatioiden tutkimuskeskus, TEKES ja se toteutetaan vuosina 2008–2013 (TEKES 2010). Hankkeen tarkoituksena on arvioida muun muassa yliopistoissa ja korkeakouluissa lopputöinä syntyneiden ideoiden ja keksintöjen kaupallinen arvo ja auttaa kaupallistamisprosessissa. Hankkeella on tarkoitus lisätä korkeakoulujen yhteistyötä yritysten kanssa. (TULI 2011a.) Hankkeen menestystarinoita ovat muun muassa langattomasti elektronisia laitteita lataava työpöytä, Powerkiss ja marjankerääjän unelma, SaSa-satulasanko (TULI 2011b).

Siinä missä TULI-hanke keskittyy opiskelijoiden tutkimuslähtöisiin ideoihin ja keksintöihin ja niiden kautta yksilöiden urakehityksen nostattamiseen uudelle tasolle, on Yhdessä Yrittämään! – hankkeen päämääränä yhdessä yrittämisen edistäminen vaihtoehtona yksin yrittämiselle (TULI 2010c; Yhdessä Yrittämään 2010). Hanke on osa Manner-Suomen ESR -ohjelman Yrittäjyys työvoimankäyttötapana ja työmarkkinoiden moottorina – ohjelmaa. Sitä toteuttaa Työ- ja elinkeinoministeriö sekä Tampereen seudun osuustoimintakeskus vuoteen 2013 asti. Itä-Suomen alueella hankkeen sisarhanketta toteuttaa Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti. Hankkeen tarkoituksena on hyödyntää yhteisöllisyyttä, varsinkin suomalaisiin arvoihin sopivaa osuustoiminnallista yrittäjyyttä. Yksi hankkeen tavoite on saada osuustoiminta osaksi oppilaitoksien yrittäjyyskasvatusta

tekemällä yhteistyötä eri tahojen kanssa, jotka sitä tarjoavat. (Yhdessä yrittämään 2010.)

7 OSUUSKUNTAHANKE

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa ajatus yhteisöllisestä yrittäjyyskasvatuksesta syntyi halusta herättää opiskelijoiden kiinnostusta yrittäjyyteen uudella tavalla. Perinteisten teoreettisten luentojen ja kuvitteellisten liiketoimintasuunnitelmien laatimisen vaihtoehdoksi haluttiin luoda jokin innovatiivisuuteen ja yhteisöllisyyteen kannustava menetelmä. (Immonen 2010.)

Vuoden 2009 aikana oppia käytiin hakemassa muun muassa Tampereelta, Proakatemiasta, jossa opiskelijoita on kannustettu tiimiyrittäjyyteen jo vuosikymmenen ajan (Immonen 2010). Proakatemiassa opiskelijat, joilla on takanaan ensimmäisen vuoden perusopinnot joko liiketaloudesta tai tietojenkäsittelystä, perustavat 15–20 hengen tiimiyrityksiä. Oppiminen perustuu tekemällä oppimiseen eikä pakollisia luentoja ja tenttejä ole. Opinnot muodostuvat muun muassa tiimipalavereista, tiimiyrityksen liiketoiminnan kehittämisestä ja erilaisista projekteista. (Proakatemia 2010.) Tutustuminen Tampereen malliin oli positiivinen kokemus, ja tuki hyvin ajatusta luoda uusi käytännönläheinen tapa yrittäjyyskasvatukseen Joensuussa. Matkan jälkeen pidettiin infotilaisuus johon osallistui muun muassa paikallisten opiskelijaosuuskuntien jäseniä ja osuustoiminnan asiantuntija uusyrityskeskuksesta. Tilaisuus herätti ajatuksia muun muassa siitä, toimisiko Tampereella nähty opintosidonnainen yksittäisten tiimien malli Joensuussa vai tulisiko harkita jotain suurempaa kokonaisuutta. (Immonen 2010.)

Kokemukset ensimmäisestä matkasta olivat niin hyvät, että toinen ”pyhiinvaellusmatka” tehtiin myös Tampereelle. Matkalla mukana olivat muun muassa PKAMK:n Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluiden innovaatiokoordinaattori, ACE-hankkeen projektipäällikkö, Yritysneuvoja Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskuksesta, Itä-Suomen yliopiston innovaatioasiamies sekä yksi Itä-Suomen yliopiston koulutus- ja kehittämisspalveluiden suunnittelijoista. Ryhmä vieraili

muun muassa Demolassa ja tutustuivat myös kansallisen Protomo-ohjelman Tampereen yksikköön. (Immonen 2010.)

Hankerahoituksin toimivassa Demolassa monialaiset opiskelijatiimit kehittävät osana opintojaan yritysten projekti-ideoita. Tiimien luomista demoista parhaat jalostuvat uusiksi tuotteiksi, joiden käyttöoikeuden yritykset voivat lunastaa tiiminjäseniltä palkkiota vastaan. (Hermia Oy 2010.) Protomo puolestaan on monialainen ja yhteisöllinen innovaatio- ja yrittäjäympäristö. Protomo tarjoaa yrittäjyydestä kiinnostuneille nuorille tai kokeneille osaajille maksuttomat toimitilat, yhteisön tuen ja asiantuntijuutta. Ajatuksena on yhteisöllisyyttä hyödyntäen mahdollistaa tuotteiden ja ideoiden prototyyppien kehittäminen ilman yrittäjäriskiä. (Protomo 2011.)

Matkalla käytiin tutustumassa Tampereen seudun osuustoimintakeskukseen (Immonen 2010). Keskus on osuustoimintaa harjoittavien yrittäjien oma neuvontapiste, jonka tehtävänä on kehittää osuustoiminnallista yrittämistä ja tukea osuuskuntien toimintaa jäsenien hyvinvoinnin edistäjinä. Keskus tekee yhteistyötä muun muassa Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa Yhdessä Yrittämään! – hankkeen kehityskumppanina. Muita tärkeitä yhteistyökumppanuuksia ovat muun muassa Tampereen seudun osuuskunnat sekä alueelliset oppilaitokset. (Tampereen seudun Osuustoimintakeskus 2011a; 2011b.) Yksi keskuksen viimeisimmistä saavutuksista on sijoittuminen kolmen parhaan joukkoon Euroopan komission Yrittävä Eurooppa – kilpailussa. (Akkanen 2010.)

Tampereen seudun Osuustoimintakeskuksen kansainvälinen ulottuvuus sekä tulokset osuustoiminnan vaikuttavuudesta Tampereen seudulla herättivät kiinnostusta. Vierailulla pidetyssä esittelyssä kävi ilmi, että jo ensimmäisen matkan jälkeen heränneet ajatukset suuresta osuuskunnasta eivät olleet lainkaan mahdollisia. Yksi vierailulla esiin tullut esimerkki oli Ikaalisten käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen (IKATA) kanssa yhteistyössä toimiva Yrittäjyyden oppimisyhteisö (Immonen 2010.) Vuonna 2004 perustettu Taidosto osk on käsi- ja taideteollisen alan ammattilaisten, opiskelijoiden ja muiden toimijoiden yhteisö, joka kannustaa jäseniään ammatilliseen rohkeuteen, rehelliseen liiketoimintaan sekä yhteisöllisyyteen osuustoiminnan keinoin. IKATAN opiskelijoiden on mahdollista

suorittaa työssäoppimisjakso Taidostossa yrittäjyyttä oppien. (Taidosto osk 2011a; 2011b.) Pirkanmaalla toimivan Taidosto osk:n toimintamalli osui hyvin lähelle ryhmän ajatuksia Joensuuhun perusteilla olevasta osuuskunnasta (Immonen 2010).

Toinen matka toi lisää näkemystä osuuskuntahankkeeseen ja uusia malliesimerkkejä sen toteuttamiseen. Edelleen kuitenkin puuttui malli monialaisesta osuuskunnasta, jonka alla toimii oman identiteetin omaavia tiimejä. Kun valmista mallia ei ollut, oli tehtävä selvitystyötä täysin uuden mallin rakentamiseen. Uuden osuuskunnan luominen on innovatiivinen idea ja sopi sen vuoksi täydellisesti TEKES-rahoitteen TULI-hankkeen piiriin. TULI-hankkeen avulla rahoitettiin ensiselvitys kaavaillun osuuskunnan tarpeista, kuten jäsenten määrästä, jäsenmaksurakenteesta ja säännöistä. Asiantuntijayritys laati selvityksen muun muassa opiskelijahaastattelujen perusteella. (Immonen 2010.)

Ydinajatuksiksi muodostui perustaa työosuuskunta, jonka jäseniä kannustetaan muodostamaan monialaisia tiimiyrityksiä, joissa he voivat jo opiskeluaikana kokeilla ideoitaan käytännössä hyödyntäen kaikkien tiimin jäsenten osaamista. Jäsenten on mahdollista toimia useammassa tiimissä samanaikaisesti. Osuuskuntien periaatteiden mukaisesti perustettava osuuskunta tarjoaa jäsenilleen palveluita. Näitä ovat muun muassa laskutus-, hankinta-, rahoitus- ja markkinointipalvelut. Innovatiivisuuteen kannustaen osuuskunta tarjoaa jäsenilleen immateriaalioikeus neuvontaa. Osuuskunnan jäsenyyttä ei haluta rajata vain tietylle ryhmälle, vaan hanke nähdään mahdollisuutena edistää ammattikorkeakoulun ja yliopiston yhteyksiä sekä toisiinsa että paikallisiin yrityksiin. Jäseneksi voivat liittyä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksen opiskelijat sekä näistä oppilaitoksista valmistuneet ammattilaiset. Osuuskunnan hallituksen lisäksi tiimiyritysten taustavoimaksi on tarkoitus koota niin sanottu arviointi- ja neuvonantaja -raati, jonka tarkoituksena on ennen kaikkea tukea ja kannustaa, mutta myös valvoa osuuskunnassa syntyneitä liikeideoita ja kokeiluja. Raadin jäsenet voivat olla esimerkiksi paikallisia yrittäjiä, opettajia tai julkisorganisaatioiden virkamiehiä. (Immonen 2010.)

Yrittäjäkasvatuksellisen näkökulman lisäksi osuustoiminnallinen yhteisyrittäjyys antaa mahdollisuuden lisätuloihin opiskeluaikana sekä määräraikaisten työsuhteiden välillä. Tiimiyrityksen jäsenten kesken jaetun tuoton lisäksi opiskelijajäsenet voivat hyödyntää osuuskunnan jäsenyyttä oman tutkintonsa suorittamisessa ja päinvastoin. Luennoilla istuminen ja asioiden sisäistäminen helpottuu, kun opeteltavan asian voi yhdistää johonkin itselle merkittävään. Monet ovat valmistuttuaan pakon edessä ottamaan vastaan mikä tahansa työpaikka. Osuustoiminnan avulla jokainen jäsen saa mahdollisuuden jo opiskeluaikanaan tehdä sitä mitä oikeasti haluaa ja kokeilla ideansa kannattavuutta oikeilla markkinoilla. Valmistuttua on mahdollista jatkaa osuuskunnan jäsenenä tai irrottautua omaksi yritykseksi joukko koulutettuja osajia mukanaan. Onnistuessaan hanke luo upeat puitteet innovatiiviselle yrittäjäkasvatukselle Joensuuhun. (Immonen 2010.)

8 OSUUSTOIMINNAN MAHDOLLISUUKSIA ETSIMÄSSÄ

Tutkimukseni lähtökohtana oli koota erilaisia kokemuksia osuustoiminnasta viireillä olevan osuuskuntahankkeen tueksi. Tutkimuksen taustalla vaikuttavat omat kokemukseni pienen opiskelijaosuuskunnan kirjanpitäjänä ja jäsenenä. Tutkimustehtävänä oli selvittää millaisia mahdollisuuksia eri suhteessa osuustoimintaan olevat henkilöt kokevat osuustoiminnan tarjoavan heille. Tarkoitukseni oli selvittää korkeakouluopiskelijoiden ja valmistuneiden ajatuksia osuustoimintaan liittyvistä hyödyistä, mahdollisuuksista, vastuista ja velvollisuuksista.

8.1 Haastateltavien valinta

Ilmiöiden tai tapahtumien kuvaaminen, toiminnan ymmärtäminen tai teoreettisesti mielekkäiden tulkintojen antaminen joillekin ilmiöille on yksi laadullisen tutkimuksen tavoite. Näin ollen on tärkeää, että henkilöt, joilta kerään tietoa omaavat kokemuksia tutkimastani asiasta. (Tuomi & Sarajarvi 2003, 87–88.) Haastateltavat valitsin tutkimukseeni harkiten ja tutkimuksen tarkoitukseen so-

pien. Koska tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä kokemuksia eri suhteessa osuustoimintaan olevilta henkilöiltä, jaoin haastateltavat aluksi kolmeen ryhmään. Tämän jälkeen aloin etsiä ryhmään henkilöitä, jotka omaavat toisistaan erilaiset taustat.

Haastateltavien kolme ryhmää olivat:

1. Opiskelijat

- Korkeakouluopiskelijoita, joilla ei vielä ollut kokemusta osuustoiminnasta

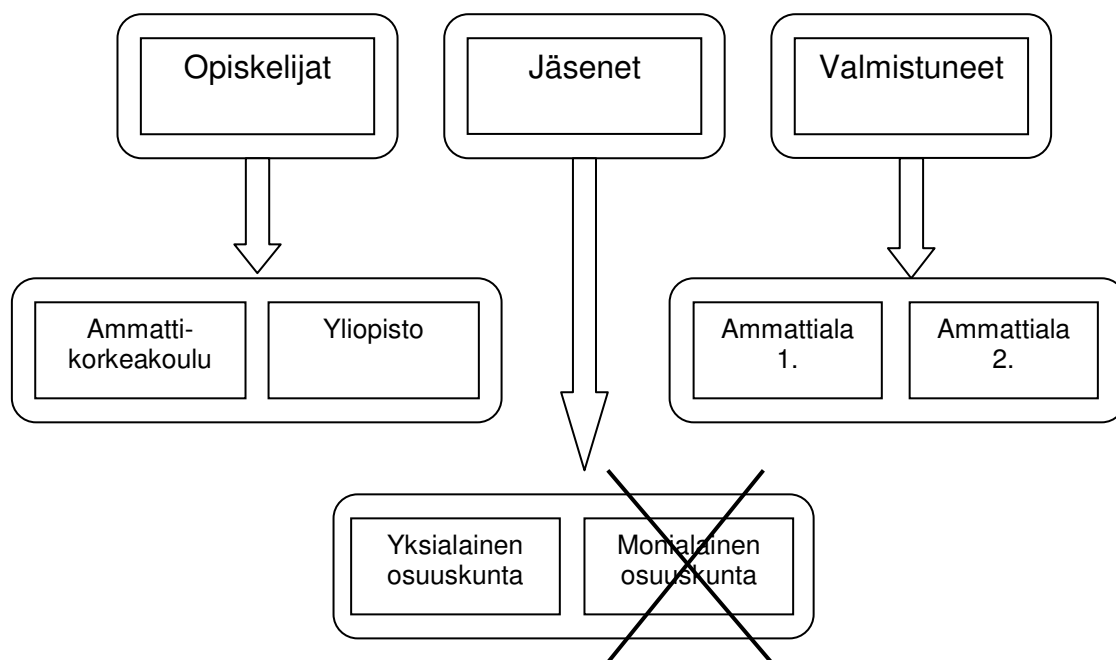
2. Jäsenet

- Korkeakouluopiskelijoita, jotka olivat haastatteluhetkellä osuuskunnan jäsenenä

3. Valmistuneet

- Korkeakoulusta valmistuneita henkilöitä, jotka olivat opiskeluaikana olleet osuuskunnan jäsenenä.

Osuuskuntahanke on vireillä Joensuussa, joten halusin kaikkien haastateltavieni olevan Joensuun alueelta. Hankkeen taustalla vaikuttavat sekä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu että Itä-Suomen yliopisto. Näiden oppilaitosten opiskelijat sekä niistä jo valmistuneet ovat osuuskuntahankkeen kohderyhmää, mikä vaikutti ratkaisevasti haastateltavien valintaan juuri näistä korkeakouluista. Tutkimusaineistoni keräsin haastatteleamalla kuutta henkilöä. Tarkoituksena oli valita kaksi henkilöä jokaiseen ryhmään. Tällöin opiskelijoita olisi ollut sekä ammattikorkeakoulusta että yliopistosta, jäseniä yksialaisesta ja monialaisesta osuuskunnasta ja valmistuneet kahdelta eri ammattialalta. Kuitenkin heti haastateltavien etsintöjen alussa huomasin kaksi asiaa paikallisista opiskelijaosuuskunnista. Ensinnäkin niitä on joko määrällisesti hyvin vähän tai niiden tavoittaminen on vaikeaa ja toiseksi ne toimivat yleensä yhdellä tietyllä alalla. Tämän vuoksi jouduin luopumaan ajatuksesta saada tutkimukseeni mukaan monialaisen osuuskunnan jäsenen kokemuksia, joten etsin vielä yhden haastateltavan valmistuneiden ryhmään. (kuvio 1.)

Kuvio 1. Haastateltavien ryhmät

Haastateltavat valitsin kahdesta opiskelijaosuuskunnasta, Muoteko osk ja Osuuskunta Monikieliset, jotka kumpikin toimivat Joensuussa. Muoteko osk on vuonna 2007 perustettu Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun muovitekniikan opiskelijoiden osuuskunta, joka tekee yritysten toimeksiannoista tuotekehitysprojekteja sekä valmistaa itse muovituotteita. Muoteko osk:n jäsenistö koostuu muovitekniikan koulutusohjelman neljännen vuosikurssin opiskelijoista, joille jäsenyys on osa opintoja. Muoteko osk:n toiminnan tuotot käytetään vuosittain tehtävään opintomatkaan. Osuuskunta Monikieliset tarjoaa käännös-, tulkkaus-, kielentarkastus- ja koulutuspalveluja, sekä muita viestinnän alaan kuuluvia palveluja. Se on perustettu vuonna 2007 opiskelijoiden omasta aloitteesta eikä se kuulu osaksi opintoja. Osuuskunta Monikielisten toiminnan tuotot jaetaan jäsenille palkkana heidän tekemien toimeksiantojen suhteessa.

Helpottaakseni tutkimustulosten käsittelemistä, koodasin haastateltavien vastaukset. Koodiavain on esitetty liitteessä 1. Seuraavaksi esittelen haastateltavieni taustat.

Ammattikorkeakouluopiskelijan näkökulmaa tutkimukseen toi haastatteluhetkellä ensimmäistä vuottaan Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun matkailun koulutusohjelmassa opiskeleva henkilö. Hän oli aikaisemmin suorittanut liiketalouden koulutusohjelman ensimmäisen vuoden opinnot. (O1N.)

Yliopisto-opiskelijan mielipiteitä tutkimusaineistooni sain haastattelemalla lastentarhanopettajaa, joka opiskeli haastatteluhetkellä ensimmäistä vuottaan avoimessa yliopistossa aikuiskasvatusta. (O2N.)

Osuuskunnan tämänhetkisen jäsenen kokemuksista kertoi neljättä vuottaan Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun muovitekniikan koulutusohjelmassa opiskeleva Muoteko osk:n jäsen. Hän oli jäsenenä ensimmäistä vuottaan ja kuului Muoteko osk:n hallitukseen. (J1M.)

Korkeakoulusta valmistuneen näkemystä tutkimukseeni toi Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun Muovitekniikan koulutusohjelmasta valmistunut muovinsinööri, joka oli opiskeluaikanaan vuoden ajan jäsenenä Muoteko osk:n. Hän työskenteli haastatteluhetkellä koulutustaan vastaavissa tehtävissä muovialan yrityksessä. (V1M.)

Toinen valmistuneiden ryhmään kuulunut haastateltava oli valmistunut Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta Muovitekniikan koulutusohjelmasta, mutta hän oli ollut kaksi vuotta Muoteko osk:n jäsenenä. Valmistuttuaan hän työskenteli puoli vuotta Englannissa, jonka jälkeen toimi 1,5 vuotta Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun palveluksessa oman alan tehtävissä. (V2M.)

Yliopistosta valmistuneen kokemuksista kertoi Itä-Suomen yliopistosta kielen ja kääntämisen opinnoista kielenkääntäjäksi valmistunut osuuskunta Monikielisten perustajajäsen. Hän työskenteli haastatteluhetkellä koulutustaan vastaamattomissa tehtävissä. (V2N.)

Tekemäni kuusi haastattelua edustaa tutkimukseni otosta. Pellervon osuuskuntarekisteriin on rekisteröity 19 osuuskuntaa Joensuusta ja 61 Joensuun seudulta (Pellervo 2011). Tutkimukseni aineisto on Joensuun osuuskuntien määrään nähden pieni. Suurin osa rekisterissä olevista osuuskunnista oli vesi-, energia- tai elintarvikealan osuuskuntia eikä erittelyä opiskelijaosuuskunnista ollut mahdollista saada. Uskon, että tutkimukseni otos on edustavampi Joensuun opiskelijaosuuskuntien joukossa, kuin mitä Pellervon osuuskuntarekisteri antaa ymmärtää. Vaikka tutkimukseni otos on pieni se antaa silti kokemuksia eri näkökulmista ja luo näin monipuolisuutta aineistooni.

8.2 Teemahaastattelu

Tutkimukseni oli laadullinen tutkimus. Saadakseni mahdollisimman kattavan empiirisen aineiston käytin tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua (liite 2). Teemahaastattelu on tarkasti strukturoidun ja täysin avoimen haastattelun väli-muoto. Teemahaastattelussa haastattelun teemat eli pääaihealueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi ym. 2004, 197.) Teemahaastattelujen pääaihealueet jakautuivat tutkimustehtäväni perusteella kolmeen eri teemaan:

- 1) Kokemukset osuustoiminnasta
- 2) osuustoiminnan hyödyt ja haasteet
- 3) osuustoiminnan tarjoamat mahdollisuudet.

Haastattelukysymykset koskivat haastateltavien kokemuksia ja mielipiteitä. Mahdollisimman kattavan vastauksen saamiseksi oli haastattelun hyvä pystyä muuntautumaan haastateltavan ja haastattelutilanteen mukaan. Haastateltavien eri lähtökohdat (opiskelija – osuuskunnan jäsen – valmistunut) vaikuttivat kysymysten asetteluun ja muotoon (liite 2). Teemat olivat kaikille haastateltaville samat, mutta teemahaastattelu antoi minulle mahdollisuuden käyttää haastateltavien taustojen mukaan muotoiltuja kysymyksiä. Teemojen ja haastattelukysymysten kohtaamista havainnollistan peittomatriisin avulla (taulukko 1).

Taulukko 1. Peittomatriisi

Teema / Haastateltava	Opiskelija	Jäsen	Valmistunut
Kokemukset osuustoiminnasta	1, 2,	1, 2	1, 2
Osuustoiminnan hyödyt ja haasteet	3, 4	3, 3a, 4, 4a, 5, 6	3, 3b, 4, 4b, 5, 6
Osuustoiminnan tarjoamat mahdollisuudet	5, 5b 6, 6b	3b, 4b, 7, 8, 9	3a, 4a, 7, 8, 9

Haastattelut toteutin vuoden 2010 marraskuun lopun ja joulukuun aikana. Nauhoitetut haastattelut litteroin kirjalliseen muotoon tekstinkäsittelyohjelmalla. Litteroidut haastattelut jaoin teemojen mukaiseen kolmeen luokkaan. Tämän jälkeen otin jokaisesta haastattelusta tutkimustehtäväni mukaiset pääasiat ja kokosin ne teemojen mukaisiksi ryhmiksi. Lisäksi tarkastelin jokaista teemaa yksittäin ja etsin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vastausten kesken. Lopuksi vertailin vastaajien taustoja keskenään etsien mahdollisia yhdistäviä tekijöitä yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien tueksi. Tutkimukseni tulokset käsittelen pääaihealueittain kolmena eri kokonaisuutena. Lopuksi pohdin näiden eri kokonaisuuksien yhteyttä toisiinsa. Tulosten luettavuuden helpottamiseksi esittelen jokaisen kappaleen alussa kyseisen teeman kysymykset ja mille ryhmälle ne on esitetty.

8.3 Kokemukset osuustoiminnasta

Tämän teeman kysymyksillä selvitin haastateltavien suhdetta osuustoimintaan. Konkreettisten kokemusten lisäksi teeman kysymysten tarkoituksena oli selvittää millaiseksi osuustoiminta koetaan.

Kysymykset opiskelijoille:

Onko sinulla kokemuksia osuustoiminnasta?

Oletko koskaan ajatellut voivasi olla osuuskunnan jäsen?

Kysymykset jäsenelle ja valmistuneille:

Millaiset ovat kokemuksesi osuustoiminnasta?

Mikä sai sinut kiinnostumaan osuustoiminnasta?

Koska kolme haastateltavaan ryhmää oli valmiiksi eri lähtökohdista haastattelu-tilanteen alkaessa, näkyi se selvästi vastauksissa. Kysyttäessä opiskelijoiden kokemuksia osuustoiminnasta selvisi, että he eivät kokeneet omaavansa asias-

ta minkäänlaista kokemusta: *"mie en oikeestaan oo tienny, että semmosia on olemassa"* (O2N). Ammattikorkeakouluopiskelija osasi kuitenkin mainita, että osuuskauppa ja osuuspankki liittyivät osuustoimintaan jollakin tapaa (O1N).

Jäsenen ja valmistuneiden vastausten sävy oli sama. Kokemukset olivat olleet kaikilla joko erittäin, hyvin tai pääosin positiiviset (J1M, V1M, V2M, V3N). *"On tosi hyvät ollu fiilikset tästä osuuskuntatoiminnasta"* (J1M). Eräs valmistuneista koki osuustoimintaan kuuluneen toisinaan hieman liikaa vastuuta, koska osuuskunnan yleisistä toimintaperiaatteista ei ollut saatu tarpeeksi tietoa. Hän koki kuitenkin hyväksi asiaksi sen, että oli joutunut selvittämään asioita itse. Hänen mukaansa osuuskunnan alkuvuosina opettajien tietoisuus osuuskunnan toimintaperiaatteista asetettiin kyseenalaiseksi ja saattoi osaltaan olla syynä vaikealta tuntuneelle alulle. (V2M).

Kaikki osuustoiminnassa mukana olleet haastateltavat mainitsivat käytännön työnteon osuustoiminnan positiiviseksi puoleksi. Jokaisella oli kuitenkin omat syyt siihen, miksi osuustoiminta oli alkanut kiinnostaa. Kaksi valmistuneista mainitsi osuustoiminnan tuoneen vaihtelua normaaliin luentotyypin opiskeluun (V1M, V2M).

Niin, no vaihtoehtona oli, että oltas piety perinteisiä tämmösiä kalvosulkeisia ... tai sitten, että käyvvään opettelemaan ihan oikeeta työnteoa, niin tottakai se nyt kiinnosti paljon enemmän (V2M).

Yhdelle oli jäsenyyteen ollut houkuttimena opintomatka, jonne pääsivät osallistumaan vain osuuskunnan jäsenet: *"Ehkä siellä oli porkkanana se matka sitten alla."* (V1M.) Muita kiinnostuksen heräämiseen vaikuttaneita asioita olivat osuustoiminnan kaksoisluonne, eli pääsy näkemään sekä johtamista että alaisena oloa, ja halu oppia työelämään liittyviä asioita (J1M, V3N). Haastatteluissa näkyvimmin esille tulleiden ajatusten perusteella osuustoiminta tarjoaa:

- käytännön teorian tueksi
- johtamista ja alaisena oloa yhtäaikaan,
- tasaisesti jakautunutta vastuuta,
- hyvän väylän työelämään,
- kattavan näkökulman yritystoimintaan
- lisätuloja opiskelijalle ja
- oppia työelämään liittyvissä asioissa.

Haastateltavien kokemuksista näkyy selvästi osuustoiminnan perusluonne jäsentensä taloudenpidon ja elinkeinon tukijana. Yksi uusosuuskuntien perustamisen lähtökohta on ollut jäsentensä työllistyminen. Työosuuskunnat ovat tarjonneet jäsenilleen tähän mahdollisuuden kannustaen tekemään omia taitojaan ja mieltymyksiään vastaavaa työtä. Niissä on mahdollisuus päästä vaikuttamaan omaan työllistymiseen ja ammattitaidon kehittämiseen. Teoriakirjallisuudessaakin vastaan tullut osuustoiminnan kaksoisluonne oli päästy kokemaan oman jäsenyyden aikana, kun samanaikaisesti oli toimittu sekä projektinjohtajan että työntekijän roolissa (J1M). Eräässä haastattelussa tuli esille, että opettajien perustiedot osuustoiminnasta oli koettu puutteellisiksi (V2M). Tämä on valitettava esimerkki osuustoiminnan yhteisöllisen luonteen mukanaan tuomasta vaikeudesta löytää osuuskuntiin sopivia johtajia, jotka hallitsisivat sekä liiketoiminnallisen että yhteisöllisen johtamisen (Pättiniemi 1998, 43).

8.4 Osuustoiminnan hyödyt ja haasteet

Tämän teeman kysymykset liittyivät osuustoiminnan kautta omaksuttuihin tietoihin ja taitoihin. Näiden lisäksi otin selvää millaiset tilanteet oli koettu yllätykselliseksi tai haasteellisiksi jäsenyyden aikana tai sen jälkeen.

Kysymykset opiskelijoille:

Mitä tietoja ajattelet osuustoiminnan voivan tarjota sinulle?

Mitä taitoja ajattelet osuustoiminnan voivan tarjota sinulle?

Kysymykset jäsenelle:

Mitä tietoja osuustoiminta on sinulle tarjonnut?

Mitkä näistä tiedoista ovat olleet sinulle hyödyksi?

Mitä taitoja osuustoiminta on sinulle antanut?

Mitkä näistä taidoista ovat olleet sinulle hyödyksi?

Kysymykset valmistuneille:

Mitä tietoja osuustoiminta sinulle antoi?

Mitä taitoja osuustoiminta sinulle antoi?

Koska kumpikin haastatelluista opiskelijoista koki olleensa osuustoiminnan suhteen kokematon, esittelin heille osuustoiminnan ja työosuuskunnan pääperiaatteet. Tämän jälkeen kysyin, mitä tietoja he ajattelevat osuustoiminnan voivan tarjota. Heidän ajatuksensa olivat hyvin samantapaisia, sillä kumpikin ajatteli osuustoiminnan voivan tarjota tietoa työmahdollisuuksista. Tarkemmin eriteltynä opiskelijat ajattelivat saavansa tietoa työnantajista ja heidän vaatimuksistaan, palkkatasosta, työpaikoista, oikeasta työelämästä sekä sen työntekijöille asettamista vaatimuksista. Kysyttäessä opiskelijoiden ajatuksia osuustoiminnan tarjoamista taidoista heistä kumpikin mainitsi käytännön kokemuksen ja sen mukanaan tuoman itsevarmuuden (O1N, O2N).

No, varmaan sitä työkokemusta, jos sen kautta saa sitten jotain projekteja ... ja just sit itelle varmuutta siitä, että pystyykö siihen ja että pystyy (O2N).

Muita opiskelijoiden haastatteluissa esille nousseita ajatuksia osuustoiminnan tarjoamista taidoista olivat yleinen liiketoimintaosaaminen ja yritysten toiminnan ymmärtäminen sekä omien vaikuttamiskeinojen oppiminen. (O1N, O2N.)

Haastattelemani osuuskunnan jäsen kertoi jäsenyyden tuoneen mukanaan tietoa muun muassa osuuskunnan toiminnasta sekä siihen ja yritystoimintaan yleisesti liittyvästä vastuusta. Laskutuksen hoitaminen oli yksi tapa millä hän koki päässeensä näkemään hieman osuustoiminnan liiketaloudellista puolta. Osuustoiminnan kautta omaksutuista taidoista, hän mainitsi ensimmäisenä tuotantokoneiden käytön sekä asiakaskontaktitaidot. Hän koki asiakaskohtaamisten kehittyneen osuustoiminnan myötä koko ajan ammattimaisempaan suuntaan. Näiden lisäksi hän mainitsi koulutukseen kuuluvat ammattitaidon, joka hänen mukaansa oli kehittynyt osuustoiminnan kautta huomattavasti. (J1M.)

Kysyessäni valmistuneilta osuustoiminnan tarjoamista tiedoista oli vastauksissa suuri hajonta. Eräs haastatelluista valmistuneista sai aikanaan tiedon nykyisestä työpaikastaan osuuskunnan kautta ja oli näin ollen tyytyväinen saadessaan kontaktin työelämään jo opiskeluaikanaan (V1M). Toinen valmistuneista koki omat yleistietonsa osuuskunnan toimintaperiaatteista olleen kovin rajalliset ja kertoi toivoneensa saaneen enemmän tietoa näistä asioista (V2M). Vastaavasti kolmas haastatelluista valmistuneista koki saaneensa nimenomaan eniten tietoa yritysten toimintaperiaatteista Suomessa sekä yrityksen perustamiseen kuuluvista toimenpiteistä. *”Yleisellä tasolla ainaki, voin sanoa sen, että on niinku semmonen ymmärrys kehittyny liiketoiminnasta.”* (V3N.) Osuustoiminnan tarjoamista taidoista kysyttäessä yksi valmistuneista mainitsi ihmissuhdetaidot, toinen asiakassuhdetaidot ja kolmas laskujen ja tarjousten teon. Valmistuneiden keskuudessa suurinta arvostusta osuustoiminnan tarjoamista taidoista sai kuitenkin ammattitaito. Konkreettisesti omaan alaan liittyvät taidot koettiin kaikista tärkeimmiksi. (V1M, V2M, V3N.) Eräs valmistuneista mainitsi arvostetuimmaksi osuustoiminnan kautta sisäistetyksi taidoksi oman osaamisensa hinnoittelun (V3N).

Opiskelijat omaksuivat hyvin lyhyeen tiivistetyn esittelyn pohjalta nopeasti osuustoiminnan tarjoamat mahdollisuudet itsensä työllistämässä ja oman ammattitaidon kehittämässä. Viides osuustoiminnan periaate, koulutus, oppiminen ja viestinsä, oli omaksuttu kaikissa haastateltavien ryhmissä (ICA 1995, 5). Esimerkiksi oman ammattitaidon kehittymisen korkealle arvostaminen osoittaa juuri tämän periaatteen toteutumista haastateltujen jäsenosuuskunnissa. Toisaalta osa koki omat perustietonsa vähäisiksi, mikä on huolestuttavaa, sillä Pättiniemi (1998, 44) korostaa kirjoituksessaan nimenomaan jäsenistön ja johdon liiketoiminnallisen tietouden lisäämistä osuustoiminnan kehittämisen edellytyksenä.

Osuustoiminnan hyötyjen lisäksi sain haastatteluissani selville äärikokemuksia haastateltavien jäsenyyden ajalta. Kysyessäni osuustoiminnassa vastaan tulleista yllätyksistä ja haasteista oli kokemukset hyvin erilaisia.

*Kysymykset Jäsenille:**Millaisia yllätyksiä olet kokenut osuustoiminnassa?**Millaisia haasteita olet kohdannut osuustoiminnassa?**Miten näistä haasteista olet selvinnyt?**Kysymykset valmistuneille:**Millaisia yllätyksiä kohtasit osuustoiminnassa?**Millaisia haasteita kohtasit osuustoiminnassa?**Miten näistä haasteista selvisit?*

Eräs haastatelluista valmistuneista koki tienneensä oikein hyvin mihin lähti mukaan, mutta koki kuitenkin haasteelliseksi opetella kaikkien oikeanlaisten asiakirjojen, kuten tarjouspyyntöjen teon (V2M). Toinen valmistuneiden ryhmän haastateltavista oli yllättynyt osuuskunnan jäsenyyden mukanaan tuomasta suuresta työmäärästä. Hän koki isojen projektien läpi viemisen haasteelliseksi. (V1M.) Jäsenen haastattelussa selvisi, että yhdessä toimimisen edellytykseksi koettiin hyvä ryhmähenki. Hän kertoi, että jäsenen asenteella oli suuri merkitys projektin maineelle. Asiakaskohtaamisissa tuli jokaisen kiinnittää huomiota asialliseen käytökseen. Hän koki, että yhden henkilön huono asenne ja epäammattimainen toiminta voi pilata koko osuuskunnan maineen ja johtaa näin tilauskannan laskuun. Toisaalta samaan aiheeseen liittyen hän mainitsi positiivisena yllätyksenä ongelmien ratkomisen osuuskunnassa. Ne selvitetään yhdessä eikä kenenkään tarvitse jäädä vaikeaan tilanteeseen yksin. Jäsentovereiden lisäksi ongelmien ratkomiseen oli mahdollista kysyä apua paikallisilta yrityksiltä. (J1M.) Positiivisena yllätyksenä oli koettu verkostoituminen itäsuomalaisten yritysten kanssa sekä yrittäjien avoin keskusteluyhteys saman alan nuoriin opiskelijoihin (J1M, V2M). Eräs valmistuneista koki yllätyksenä sen, kuinka suuri osuuskunnan osuuden on oltava asiakkaalta perittävästä korvauksesta. Asia oli tullut esiin laskutuksessa, kun oman työn hinnan lisäksi asiakkaalta laskutettiin toimeksiannon suorittaneen jäsenen palkan sivukulut. Iloisena yllätyksenä hän koki markkinoinnin vaikutuksen toimeksiantojen määrään. Kiertäminen paikallisissa yrityksissä oli antanut osuuskunnalle paikallista näkyvyyttä ja saanut aikaan uusia toimeksiantoja. Suurena haasteena hän oli kokenut uusien jäsenten rekrytoinnin. (V3N.)

Haastateltavien kohtaamisissa yllätyksissä ja haasteissa näkyi osuustoiminnan kaksoisluonne liiketoiminnallisena sekä sosiaalisena yhteisönä. Eräiden haasta-

teltävien huoli liiketoiminnan jatkuvuudesta osoittaa osuustoiminnan liiketoiminnallisen luonteen ymmärtämistä. Jäsen oli huolissaan jäsenistön sisäisten ongelmien vaikutuksesta osuuskunnan maineeseen ja mahdolliseen tilauskannan laskuun. Eräs valmistuneista puolestaan koki haasteelliseksi uusien jäsenten rekrytoinnin, mikä kertoo hänen olleen huolissaan osuuskunnan toiminnan jatkumisesta. Sosiaaliset arvot tulivat esiin useissa haastatteluissa. Vastuun koettiin jakautuvan tasaisesti kaikille ja jokainen oli vastuussa omasta työstään ja sen laadusta. Osuuskunnan jäsenistön tuki koettiin tärkeäksi ja ongelmat ratkaistiin yhdessä. Näissä tilanteissa korostuu osuustoiminnan perusarvoihin kuuluvan solidaarisuuden arvon korostama ryhmävoima (ICA 1995, 13–14).

8.5 Osuustoiminnan mahdollisuudet

Osuustoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia selvittäessäni pyysin jäsentä ja valmistuneita peilaamaan kokemuksiaan nykyhetkeen ja tulevaan. Haastatteluissa sain selville kuinka haastatellut kokivat osuustoiminnan tarjoamien tietojen ja taitojen olleen jo hyödyksi sekä millaiset mahdollisuudet näitä kokemuksia on hyödyntää tulevaisuudessa. Selvitin millaisia yhteyksiä haastateltavat olivat päässeet luomaan sekä millaisten verkostojen osaksi he kokivat osuustoiminnan kautta päässeensä. Lopuksi tiedustelin kuinka haastateltavat kokivat luotujen yhteyksien ja verkostojen olevan tai jo olleen heille hyödyksi.

Kysymykset jäsenelle:

Mitkä näistä tiedoista ajattelet olevan sinulle hyödyksi tulevaisuudessa?

Mitkä näistä taidoista ajattelet olevan sinulle hyödyksi tulevaisuudessa?

Kysymykset valmistuneille:

Mitkä näistä tiedoista ovat olleet sinulle hyödyksi?

Mitkä näistä taidoista ovat olleet sinulle hyödyksi?

Haastateltavat olivat yhtä lukuun ottamatta kaikki samaa mieltä siitä, että osuustoiminnan kautta opitut tiedot tulevat olemaan tai ovat jo olleet hyödyksi työelämässä. Tärkeimmiksi tiedoiksi tässä yhteydessä koettiin yleinen ymmärrys liiketoimintaan sekä tiedot siitä, kuinka toimia asiakaskohtaamisissa. (J1M, V2M, V3N.) Yksi haastateltavista ei osannut yksilöidä mitään osuustoiminnan kautta saatua tietoa, joka olisi ollut hyödyksi jollakin elämän osa-alueilla (V1M).

Taitojen hyödynnettävyydestä kysyttäessä olivat haastateltavien vastaukset yksimielisiä. Valmistuneet olivat päässeet työelämässä hyödyntämään osuustoiminnan tarjoamien kokemusten myötä kehittyntä oman alan ammattitaitoaan ja juuri ne konkreettiset oman alan taidot tulivat esille myös jäsenen haastattelussa. (J1M, V1M, V2M, V3N.) Eräs haastatelluista kuvaili osuustoiminnan kautta opittujen taitojen hyödynnettävyyttä seuraavasti:

Kaikki, kaikki näistä taidoista on kyllä aivan niinku kulttaa arvokkaampia, että ne tulee vaan kokemuksen kautta ... (J1M).

Muita haastatteluissa esille tulleita osuustoiminnan kautta opittuja hyödyksi oleita taitoja olivat vuorovaikutustaidot, ryhmätoiminta sekä projektitoimintataidot (J1M, V1M).

Kysymykset jäsenelle:

Millaisia yhteyksiä olet päässyt osuustoiminnassa luomaan?

Mitkä näistä yhteyksistä ajattelet olevan hyödyksi tulevaisuudessa?

Kysymykset valmistuneille:

Millaisia yhteyksiä olet päässyt osuustoiminnassa luomaan?

Oletko päässyt hyödyntämään näitä yhteyksiä työelämässä?

Kysyttäessä osuustoiminnassa luoduista yhteyksistä, kaikki vastaajat mainitsivat ensimmäisenä yhteydet osuuskunnan muihin jäseniin (J1M, V1M, V2M, V3N). Muoteko osuuskunnassa jäsenet ovat saman vuosikurssin opiskelijoita, joten ryhmä koettiin tiiviiksi ja siksi yhteyttä oli pidetty jäsenyyden jälkeenkin (V1M, V2M). Toisaalta yksi haastatelluista koki, ettei voinut luokitella näitä osuustoiminnan kautta luotuihin yhteyksiin vaan kyseessä oli ennemminkin opiskelijakaverisuhde (V2M). Haastatteluissa nousi esiin paikallisiin yrityksiin luodut yhteydet. Yksi valmistuneista oli sitä mieltä, että yhteydet yrityksiin olivat positiivisia. Yrityksissä muistettiin pitkänkin ajan jälkeen, jos oli osuuskunnan jäsenyyden aikaan tehnyt heidän kanssaan yhteistyötä. (V2M.) Jäsen kertoi, että paikalliset yritykset olivat tärkeitä yhteyksiä tulevan työelämän kannalta. Hän koki että, näihin yrityksiin on helppo ottaa yhteyttä osuuskunnan jäsenyyden jälkeen. (J1M.) Kukaan valmistuneista ei osannut ensin suoraan sanoa kuinka osuustoiminnassa luodut yhteydet olisivat olleet hyödyksi, kunnes eräs mainitsi saaneensa nykyisen työpaikan nimenomaan osuuskunnan entiseen jäseneseen luodun yhteyden kautta (V1M).

Kysymykset jäsenelle:

*Millaisten verkostojen osaksi koet osuustoiminnan kautta päässeesi?
Mitkä näistä verkostoista ajattelet olevan hyödyksi*

Kysymykset valmistuneille:

*Millaisten verkostojen osaksi koet osuustoiminnan kautta päässeesi?
Oletko päässyt hyödyntämään näitä verkostoja työelämässä?*

Osuuskunnan jäsenyyteen kuuluvan verkostoitumisen luonnetta selvitin esittelemällä haastateltaville neljä eri verkostotyyppiä ja kysymällä, mitkä näistä kuvaavat parhaiten heidän verkostoitumistaan osuustoiminnan kautta. Nämä neljä esittelemääni verkosto-tyyppiä olivat viralliset -, epäviralliset -, asiantuntija- sekä viestintäverkotot. (ks. liite 2.) Haastatelluista kaksi oli ollut osa virallista verkostoa kuuluessaan osuuskuntansa hallitukseen (J1M, V3N). Kuitenkin eniten koettiin kuuluvan epävirallisiin verkostoihin, kuten opiskelijatovereista muodostuviin verkostoihin. Kolmas haastatteluissa esiin noussut verkostotyyppi oli asiantuntijaverkotot. (J1M, V1M, V2M, V3N.) Jäsen kertoi, että Itä-Suomessa harjoitetaan avointa keskusteluyhteyttä opiskelijoiden ja alan yrittäjien kesken: *”Sitä ei pimitetä sitä tiettoa --- se ei oo rahan takana se tietto, vaan he avoimesti kyllä kerttoo”*. Hän koki oman alan kokeneiden ammattilaisten tuen nuorelle opiskelijalle arvokkaaksi ja hyödylliseksi. *”Kavereilla on kuitennii työkokemusta takana enemmän ku itellä ikkää.”* (J1M.) Valmistuneiden ryhmässä ei verkostoja ollut vielä päästy hyödyntämään, mutta yhteyden ottaminen opiskelijatovereihin koettiin tarpeen tullen helpoksi. Oman alan ammattilaisiin valmistuneet eivät vielä kuitenkaan olleet yhteyttä ottaneet. (V1M, V2M, V3N.)

Yksi osuuskuntien oman toiminnan kehittämisen edellytys on keskinäinen verkostoituminen (Pättiniemi 1998, 44). Haastatteluissa tuli esille, että yhteyksiä oli päästy luomaan ja koettiin kuuluvan osaksi isompaa saman alan ammattilaisten muodostamaa asiantuntijaverkostoa. Näitä yhteyksiä ja verkostoja ei ollut vielä päästy hyödyntämään, mikä osoittaa, että kaikkia osuustoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia ei osata tai ymmärretä käyttää hyödyksi omassa toiminnassa.

Haastatteluiden lopuksi halusin vielä kuulla mitä jäsen ja valmistuneet halusivat kertoa osuustoimintaan mukaan aikoville tai siinä tällä hetkellä mukana oleville. Opiskelijoilta puolestaan tiedustelin heidän mahdollista kiinnostustaan osuus-

toimintaa kohtaan sekä heidän ajatuksiaan Joensuuhun perusteilla olevasta osuuskunnasta.

Kysymykset opiskelijoille:

Voisitko nyt ajatella olevasi osuustoiminnassa mukana?

KYLLÄ → Mikä herätti mielenkiintosi?

Kiinnostaako sinua liittyä perusteilla olevaan osuuskuntaan?

KYLLÄ → Miksi? Mikä herätti mielenkiintosi?

Pohdittuaan hetken osuustoiminnan mukanaan mahdollisesti tuomia tietoja ja taitoja, haastatellut opiskelijat kokivat mielenkiintonsa osuustoimintaa kohtaa heränneen. Syyksi tähän mainittiin ensinnäkin se, että tiedettiin mitä osuustoiminta tarkoittaa ja toiseksi mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Sopivan osuuskunnan löytäminen koettiin kuitenkin yhdeksi kynnyskysymykseksi harkittaessa jäseneksi hakeutumista. Kerroin opiskelijoille perusteilla olevasta osuuskunnasta saadakseni tietooni mitä he siitä ajattelivat ja kokivatko he jäsenyyden tässä osuuskunnassa mahdolliseksi. Kumpikin näki osuuskunnan mahdollisuutena. (O1N, O2N.) Yliopisto-opiskelija kuitenkin kyseenalaisti oman alan sopivuuden tämän osuuskunnan tarpeisiin: *"meillä on nyt kuitenkin aika suppee se, että mistä sitä työtä voi saaha"* (O2N). Ammattikorkeakouluopiskelija kertoi harkitsevansa jäsenyyttä, jos saisi vielä yksityiskohtaisempaa tietoa aiheesta (O1N). Lopuksi kysyin heiltä, mikä kertomassani herätti heidän mielenkiinnon perusteilla olevaa osuuskuntaa kohtaan. Toinen koki, että *"se, ettei oo kahlittuna siihen yhteen pelkästään. On mahollisuus valita"* (O1N). Omilla taidoilla vaikuttaminen koettiin tärkeäksi. *"Jos voi tehdä vähä enemmän oman tulevaisuuteensa eteen niin miks ei niinku tekis."* (O2N.) Toinen mainitsi mielenkiinnon herättäjäksi muista jäsenistä koostuvan monialaisen asiantuntijajoukon, jonka kanssa toimiessa kaikki tieto olisi lähellä kuin "yhessä paketissa" (O2N).

Opiskelijoiden mielenkiinnon oli herättänyt muun muassa mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Yksi osuustoiminnan perusarvoista on omatoimisuus, jonka taustalla on ajatus siitä, että jokainen voi ja heidän tulisi pyrkiä ottamaan kohtalonsa omiin käsiin (ICA, 12). Myös solidaarisuuden arvon ryhmävoima koettiin yhdeksi mielenkiinnon herättäjäksi osuustoimintaa kohtaan.

Kysymys jäsenelle ja valmistuneille:

Mitä asioita osuustoiminnasta pitäisi tuoda enemmän esille?

Kysyttäessä jäseneltä ja valmistuneilta millaisia asioita osuustoiminnasta pitäisi tuoda enemmän esille tuleville tai tämän hetkisille jäsenille toistuivat vastauksissa kolme aihealuetta. Ensimmäkin osuustoimintaa kuvattiin suureksi, uskottomaksi sekä matalankynnyksen mahdollisuudeksi kokea oikeaa työelämää hyvässä ympäristössä (J1M, V2M, V3N). Eräs valmistuneista koki tärkeäksi kertoa potentiaalisille jäsenille osuustoiminnan antavan ”*valmiukssii työelämäään*” (V1M). Toiseksi osuustoiminnasta tahdottiin kertoa, että oma panos on tärkeä osa koko toimintaa, ”*siinä on vastuu jokaisella, jokaisella niinku itellään*” ja työn on oltava laadukasta, koska markkinoilla ei tunneta opiskelijalaatua (V2M, J1M, V3N). Kolmantena esiin nousi osuuskunnan yritysmuotoa koskevat seikat, kuten suurten sijoitettujen alkupääomien tarpeettomuus, sillä ”*se yritysmuoto ei vaadi alkupääomia*” ja ”*sulla ei oo omat rahat siinä pelissä*” (V3N, V2M). Tämä tekee osuuskunnasta loistavan yritysmuodon opiskelijoille (V2M). Näiden kolmen lisäksi valmistuneiden haastatteluissa tuli esiin muun muassa huoli osuuskuntatietämyksen puutteesta. Eräs valmistuneista koki, että osuuskuntia perustettaisiin varmasti enemmänkin, jos vain tiedettäisiin, ettei se ole niin vaikeaa kuin yleisesti kuvitellaan (V3N). Toinen valmistuneista kertoi, että hänen kokemansa perusteella osuustoiminnassa tulee kiinnittää enemmän huomiota jäsenten ammattitaidon kehittämiseen ja karsia mahdollisimman suuren voiton tavoittelu pois kokonaan (V2M).

Valmistuneiden ryhmässä koettiin, että osuuskunnan jäsenen rahallinen vastuu on pieni, mikä näissä tapauksissa tarkoitti sijoitettua osuusmaksua eli 30 – 50 €:a. Tämä kertoo siitä, että haastateltavat olivat sisäistäneet osuuskunnan edullisuuden muihin yritysmuotoihin verrattuna ja suosittelivat osuuskuntaa yritysmuotona erityisesti opiskelijoille. Yksi valmistuneista oli huolissaan liiallisesta voitontavoittelusta mikä osoittaa, että aikanaan 1800-luvun lopulla Suomeen levinneen saksalaispioneeri Raiffeisenin periaate siitä, ettei taloudellinen toiminta ole itse tarkoitus, vaan sen merkitys mitataan sen kyvyssä palvella ihmisiä, elää yhä nykypäivän osuustoiminnassa.

9 VÄYLÄ TYÖELÄMÄÄN?

Tutkimukseni mukaan opiskelijoiden osuustoimintatietoisuus on lähes olematon. Jos lähin asia, mikä osuustoiminnasta tulee mieleen, on osuuspankki ja osuuskauppa, voidaan olettaa, etteivät opiskelijat ajattele osuuskunnan olevan ensimmäinen vaihtoehto aloittavan yrittäjän yritysmuodoksi. Opiskelijoiden haastatteluissa tuli esille oman ammattiosaamisen vähättelyä ja epäuskoa oman osaamisen arvoon monialaisessa yhteisössä. Vaikka kummankin opiskelijan mielenkiinto heräsi kerrottaessa osuuskuntahankkeesta, oli heidän suhtautumisessaan huomattava ero. Ammattikorkeakouluopiskelija koki kokeilunhalua ja näki heti mahdollisuuden valinnan vapaudessa, kun taas yliopisto-opiskelija harmitteli oman alan minimaalisia työmahdollisuuksia ja näin kyseenalaisti oman arvonsa osuuskunnalle. Kun omalla alalla työllistymisen muodot koetaan rajatuiksi, toivoisi opiskelijoiden löytävän uusia tapoja hyödyntää koulutuksen kautta omaksuttua ammattitaitoa sekä vahvistaa ammatti-identiteettiään. Osuustoiminta antaa näille opiskelijoille siihen mahdollisuuden.

Opiskelijoiden haastatteluiden perusteella yksi ratkaistava ongelma Joensuun osuuskuntahankkeelle tulee olemaan jäsenien rekrytointi. Osuustoimintaa ja osuuskuntaa koskevat info-tilaisuudet houkuttelevat varmasti asiasta kiinnostuneet opiskelijoista paikalle kuuntelemaan ja mahdollisesti liittymään jäseniksi. Nämä henkilöt ovat luultavasti pohtineet yrittäjyyttä tai tietävät jo ennalta mistä osuustoiminnassa on kyse. Tutkimukseni osoitti, että opiskelijat, jotka eivät aikaisemmin ole kuulleet osuustoiminnasta, kiinnostuivat kuitenkin aiheesta, kun siitä heille kerroin. He olivat valmiita liittymään osuuskunnan jäseniksi, jos saisivat asiasta lisää yksityiskohtaisempaa tietoa. Lyhyt info osuustoiminnasta näille opiskelijoille aiheutti muutoksen heidän ajattelussaan ja sai heidät kiinnostumaan aiheesta, josta eivät ennen haastattelua tienneet juuri mitään. Kiinnostuksen osuustoimintaa kohtaan herätti muun muassa omatoimisuuden ja solidaarisuuden arvot. Tämä viittaa vahvasti, siihen ettei osuustoiminnan markkinointi tälle kohderyhmälle tule olemaan vaikeaa. Osuuskuntahankkeen haasteena tulee kuitenkin olemaan yhteyden saaminen juuri näihin opiskelijoihin, jotka eivät vielä tiedä mitä osuustoiminta on. Opiskelijoiden osuustoimintatietämyksen

lisääminen sekä osuuskuntien toimintaperiaatteisiin tutustuttaminen on hankkeelle tärkeää rekrytoidessa uusia jäseniä. Tällainen onnistuu esimerkiksi käyttämällä markkinointivälineenä osuustoiminnan perusteita, käytännön tekemistä ja ryhmävoimaa, ja yhdistämällä ne koulutuksen muotoon.

Toinen opiskelijoiden haastatteluista esille noussut asia oli oman osaamisen arvostaminen. Monet korkeakouluopiskelijat eivät pääse kokemaan omaa työtään käytännössä. Erityisesti yliopistoissa tämä on tutkintojen heikkous. Kuinka korkeakoulusta valmistunut voi nimetä työhaastattelussa ammattitaitoon kuuluvia vahvuuksiaan, jos työkokemuksena ovat esimerkiksi elintarvikeketjun os aikaisen kassanhoitajan tehtävät. Oman osaamisen arvostus ja tiedostus kasvavat, kun on mahdollisuus toimia yhdessä muiden alojen osaajien kanssa ja olla ryhmässä oman alansa asiantuntija. Haastatteluissa selvisi, että osuustoiminta nähtiin suurena mahdollisuutena ja kaikki sen tarjoamat kokemukset ovat kultaakin arvokkaampia. Jäsen koki, että kaikki opitut tiedot ja taidot sekä luodut yhteydet ja verkostot tulevat olemaan hyödyksi työelämään siirryttäessä. Jäsenten ammatti-identiteetin vahvistamisessa tärkeää osaa esittää perusteilla olevan osuuskunnan arviointi- ja neuvonantaja -raati, joka omalla toiminnallaan tukee ja valvoo jäsenien liiketoimintaa. Tutkimukseni tulokset osoittivat, että osuustoiminnassa luodut yhteydet alan asiantuntijoihin koettiin tärkeiksi, joten arviointi- ja neuvonantaja – raadin rooli uudessa osuuskunnassa tulee olemaan suuri.

Haastateltavien vastauksista pystyi havaitsemaan selviä eroavaisuuksia, kun jaoin aineiston kahteen ryhmään sen perusteella onko osuuskunnan jäsenyys haastateltavalle vapaaehtoista vai opintosidonnaista. Opintosidonnaisten ryhmässä osuustoiminta koettiin paremmaksi vaihtoehdoksi luento-opetukselle sekä teorian harjoitteluksi käytännössä. Vapaaehtoisten ryhmässä käytännön tekemisen lisäksi liiketoimintaosaamisen ja yleisen ymmärryksen liike-elämää kohtaan koettiin jäsenyyden myötä kehittyneen. Jäsenyyksien luonteiden eroavaisuus tuli selvästi esille, kun käsiteltiin osuustoiminnassa kohdattuja haasteita ja yllätyksiä. Opintosidonnaisten ryhmä koki haasteelliseksi laskujen tekemisen, ryhmän toiminnan ja asiakaskontaktit. Vapaaehtoisten ryhmän edustaja puolestaan kertoi kokeneen haasteelliseksi uusien jäsenien saamisen osuuskuntaan. Opintosidonnaisten ryhmän vastausten perusteella voi todeta, että perusasiois-

sa on paljon puutteita, kun taas vapaaehtoisten ryhmässä suurimmat huolet liittyivät osuuskunnan toiminnan jatkumiseen eikä niinkään yksittäisen perusasioiden sisäistämiseen. Tämä osoittaa, että opintosidonnaisen ja vapaaehtoisen jäsenyyden liiketoiminnallisessa ajattelussa on suuri ero.

On helppo olettaa, että opintosidonnaisten ryhmässä yleinen liiketoimintaosaaminen olisi itsestäänselvyys. Tutkimukseni osoitti kuitenkin toisin. Vapaaehtoisen jäsenyyden taustalla oli henkilökohtainen mielenkiinto tutustua yritysmaailmaan. Tällöin liiketoiminnan perustiedot sisäistettiin oman kokemuksen kautta. Vastaavasti opintosidonnaisen jäsenyyden perustana oli useimmiten halu välttää teoria-luennot, jolloin yleisen liiketoimintaosaamisen kehittäminen jäi omalle vastuulle. Näiden tutkimustulosten pohjalta herää kysymys: Miksi näiden opiskelijoiden opettajat eivät koe opintokokonaisuuteen kuuluvan osuuskunnan jäsenyyden edellyttävän osuuskunnan lakisääteisten toimintaperiaatteiden ymmärtämistä? Olen itse toiminut kirjanpitäjänä osuuskunnassa, jossa oli jäsenten oman harkintakyvyn varassa ottivatko he asioista selvää vai eivät. Useimmiten asiat kaatuivat yhden ihmisen vastuulle, mikä ei kuvasta osuustoimintaa eikä sen solidaarisuuden, tasa-arvon ja muista ihmisistä välittämisen arvoja, jotka kuitenkin ovat keskeisimpiä arvoja osuustoiminnassa.

Osuuskuntien keskinäisen yhteistyön -periaatteen ohjaamana Joensuun osuuskuntahanke on alkanut tehdä yhteistyötä erään paikallisen monialaisen osuuskunnan kanssa. Kyseisellä osuuskunnalla on jo toimiva organisaatio ja hallinto. Heiltä löytyy liiketoimintaosaamista ja kokemusta muun muassa työsopimuksien tekemisestä sekä jäsenten palkanlaskennasta. Hankkeen alkuperäisiin yrittäjyyskasvatuksellisiin tavoitteisiin yhteistyön aloittaminen ei vaikuta, mutta ajatus kokonaan uuden osuuskunnan perustamisesta muuttuu. Yhteistyön tarkoituksena on tarjota korkeakouluopiskelijoille ja valmistuneille mahdollisuus kokeilla osuustoiminnallista yrittäjyyttä yhteistyökumppanin palveluksessa. Koeajan jälkeen he voivat valita ryhtyvätkö jäseniksi vai eivät. Juuri tällainen keskinäinen verkostoituminen tukee Pättiniemen (1998, 44) ajatuksia osuuskuntien toiminnan kehittämisen edellytyksistä.

Joensuun osuuskuntahankkeen perusajatus on luoda opiskelijoille ja valmistuneille turvallinen ympäristö oppia ja kehittää omia ideoitaan ja tuotteitaan osuustoiminnan keinoin. Miten yhteistyö paikallisen osuuskunnan kanssa muuttaa tätä asetelmaa ja kuinka tutkimukseni tulokset voidaan hyödyntää uudessa tilanteessa? Kokivatko tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kiinnostavaksi nimenomaan korkeakoulujen perustaman osuuskunnan vai osuustoiminnan yleensä? Koettiinko ajatus opiskelijayhteisöstä houkuttelevaksi vai oliko kiinnostuksen taustalla ajatus yhteisöllisyydestä yleensä? Näihin kysymyksiin en tämän tutkimukseni perusteella voi antaa vastauksia, mutta ne selviävät varmasti ajan kuluessa ja luovat pohjaa uudelle haastattelututkimukselle. Pääpaino opiskelijoiden kiinnostuksen herättämisessä on edelleen osuustoimintatietoisuuden lisääminen. Yhteistyö monialaisen osuuskunnan kanssa lisää mahdollisuuksia vaikuttaa siihen.

Monialaisella yhteistyöllä saadaan hankkeeseen mukaan usean alan asiantuntijoita. Tämä edesauttaa tutkimuksessa esille nousutta tarvetta korostaa mahdollisuutta hyödyntää asiantuntijayhteyksiä oman ammattitaidon kehittämisessä. Osuuskuntahankkeen alkuperäisissä suunnitelmissa oli koota arviointi- ja neuvonantaja – raati, jonka tehtävä oli tukea ja valvoa jäsenten toimintaa. Muutuneista suunnitelmista huolimatta ei raadin perustamisesta tutkimustulosten mukaan tulisi luopua. Vaikka varsinainen osuuskunta ei toimitakaan korkeakoulujen osana, voi opettajista ja paikallisista yrittäjistä koostuva raati toimia osuuskunnasta erillisenä tukiverkostona osuuskuntahankkeen kautta jäseneksi ryhtyneille.

Opiskelijaosuuskuntien ongelmakohtana nousi tutkimuksessani esiin jäsenten liiketoimintaosaamisen alhainen taso. Millaiset ovat suunnitellun yhteistyön vaikutukset tähän ongelmaan? Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulua kuvataan alue-, yritys- ja työelämälähtöiseksi toimijaksi, joka tekee mielellään yhteistyötä kehittääkseen maakunnan elinkeinoelämää (PKAMK 2011). Kun taas Itä-Suomen yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelu Aducaten tavoitteena on luoda verkostoja, jotka hyödyttävät koko Itä-Suomen alueen kehittymistä uusien menestysedellytysten muodossa (Itä-Suomen yliopisto 2011). Näiden kahden organisaation edellä kuvaamieni tavoitteiden perusteella on vaikea kuvitella, ettei

osuustoiminnalliselle yhteistyölle löytyisi sijaa. On tärkeää, että liiketoimintaosaamisen kehittämiseen tullaan panostamaan käytännössä. Yhteistyö paikallisen monialaisen osuuskunnan kanssa luo hyvän pohjan keskustelulle koulutus- tarpeista.

Joensuussa käynnissä oleva osuuskuntahanke voi ratkaista monta opiskelijoiden päivittäin kohtaamaa ongelmaa yhteisöllisyyttä korostaen ja perinteisiä arvoja kunnioittaen. Lisätulot opintotuen lisäksi ja mahdollisuus oman liikeidean tai tuotteen kehittämiseen turvallisessa ympäristössä on houkutteleva tilaisuus monelle opiskelijalle. Tutkimukseni osoittaa, että osuuskuntahankkeella on onnistuessaan erittäin hyvät mahdollisuudet vaikuttaa paikallisesti korkeakoulutettujen työllistymiseen. Se luo erinomaiset puitteet käytännön tekemiseen ja oman osaamisen kehittämiseen yhteisöllisyyttä hyödyntäen. Vain harvat yrittäjät omaavat kaikki menestykseen tarvittavat tiedot, taidot ja henkilökohtaiset ominaisuudet (Köppä 1998, 17). Osuuskuntahankkeen tavoitteena on nimenomaan yhdistää eri ammattialojen opiskelijat ja valmistuneet rakentamaan yhdessä omaa tulevaisuuttaan, kehittämään omaa ammattitaitoaan sekä luomaan uutta osuustoiminnan aikakautta.

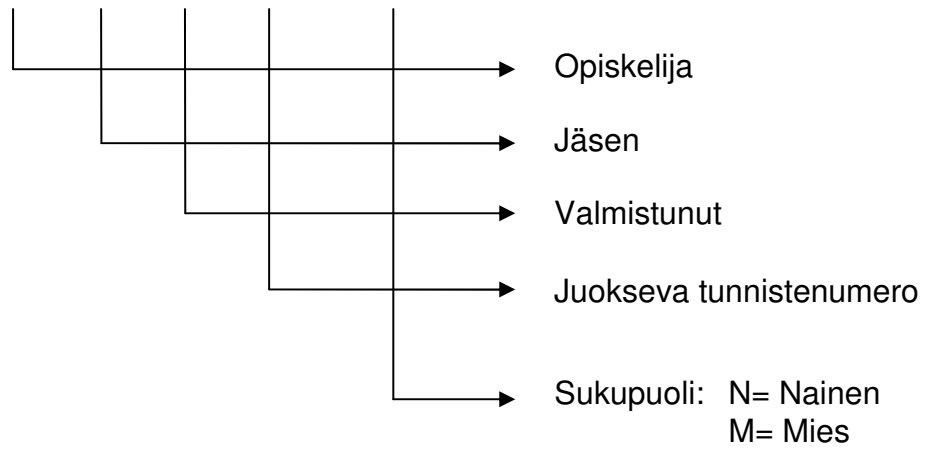
LÄHTEET

- AKAVA ry 2003. Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet. LAASER-projektin loppuraportti. <http://www.akava.fi/files/418/laaserloppuraportti.pdf>. 21.1.2011.
- Akkanen, R-M. 2010. Yrittävä Eurooppa - kilpailu: Tampereen Osuustoimintakeskus eteni finaaliin. http://www.pellervo.fi/otlehti/ot3_10/madrkisa.htm. 27.1.2011.
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2010a. Pohjois-Karjalan työllisyystilanne 31.8.2010. Työttömyyden rakenne. <http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoiskarjalanely/Ajankohtaista/Documents/tkelokuu.pdf>. 1.10.2010.
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2010b. Pohjois-Karjalan työllisyystilanne 30.11.2010. Työttömyyden rakenne. <http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoiskarjalanely/Documents/TKmarraskuu.pdf>. 21.1.2011.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hermia Oy. 2010. Demola tuo yritysten projekti-ideat opiskelijatiimien jalostettaviksi. <http://www.hermia.fi/?x43=171596>. 23.1.2011.
- Hämäläinen, U. 2002. Koulutuksesta työelämään. Nuorten työllistymiseen vaikuttavat tekijät. Tutkimuksia 83. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos.
- Hämäläinen, U. 2003. Ylikoulutusta korkeakoulutettujen työmarkkinoilla. Tutkimuksia 87. Helsinki: Palkansaajientutkimuslaitos.
- ICA.1995. Osuustoiminnan arvot ja periaatteet 2000-luvulle. Kansainvälisen Osuustoimintaliiton osuustoiminnan identiteettiä koskeva kannanotto. http://www.pellervo.fi/aate/osuust_periaatteet.pdf. 5.2.2011.
- Immonen, H. 2010. Innovaatiokoordinaattori. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, TKI-palvelut. Nauhoitettu haastattelu 8.11.2010.
- Itä-Suomen yliopisto. 2011. Koulutus- ja kehittämispalvelu aducate. Aducate your self! <http://www.aducate.fi/kehittaminen>. 20.3.2011.
- Kansaneläkelaitos. 2011a. Työmarkkinatuki. <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/200701124346EH?OpenDocument>. 5.2.2011.
- Kansaneläkelaitos. 2011b. Peruspäiväraha. <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/200701115156EH?OpenDocument>. 5.2.2011.
- Karjalainen, J. 1998. Uusosuustoiminta Suomessa. Teoksessa Koskiniemi, H. (Toim.) Osuustoiminnallinen yhteisyrittäminen. Tampere: Tammerpaino Oy, 53–72.
- Keränen, M. 2011. YLE Uutiset. Kirjanpitäjille riittäisi töitä. http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2011/01/kirjanpitajille_riittaisi_toita_2284769.html. 21.1.2011.
- Kostilainen, H. 1998. Osuustoiminnan ja yhteisyrittämisen sanastoa. Teoksessa Koskiniemi, H. (Toim.) Osuustoiminnallinen yhteisyrittäminen. Tampere: Tammerpaino Oy, 193–208.
- Köppä, T. 1998. Yhteisöllisyys, yrittäjäyys ja arvot. Teoksessa Koskiniemi, H. (Toim.) Osuustoiminnallinen yhteisyrittäminen. Tampere: Tammerpaino Oy, 11–28.
- L1488/2001. Osuuskuntalaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011488>. 4.2.2011.
- L459/2007. Tilintarkastuslaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070459>. 4.2.2011.

- Laakkonen, V. & Laurinkari, J. 1995. Uudistuva osuustoiminta. Helsinki: Best Offset Systems.
- Laurinkari, J. 2004. Osuustoiminta – Utopiasta kansainvälisen yrittämisen muodoksi. Kuopio: Suomen Graafiset Palvelut Oy.
- Palkansaajientutkimuslaitos 2010. Talousennuste vuosille 2010–2011. <http://www.labour.fi/talousenn/ennpdf/pten0910.pdf>. 21.1.2011.
- Pellervo. 2010. Osuuskunnan perustajan opas. Sisäiset pelisäännöt paperille. http://www.pellervo.fi/osuuskunta/aineisto/osuuskunnan_perustajan_opas2010w.pdf. 4.2.2011.
- Pellervo. 2011. Osuuskuntarekisteri. <http://osuuskuntarekisteri.pellervo.fi>. 18.3.2011.
- PKAMK. 2011. Yrityksille, yhteisöille ja yksityisille. http://www.ncp.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=77. 20.3.2011.
- Proakatemia 2010. Tee itsestäsi paras. <http://www.proakatemia.fi/opiskelijoille/>. 23.1.2011.
- Protomo. 2011. Mikä on protomo? <http://www.protomo.fi/mika-protomo>. 23.1.2011.
- Pättiniemi, P. 1998. Uusosuustoiminta Euroopassa. Teoksessa Koskiniemi, H. (Toim.) Osuustoiminnallinen yhteisyrittäminen. Tampere: Tammerpaino Oy, 29–52.
- Pöyhönen, S. 2005. Osuuskunnan hallinto ja osuuskuntalaki. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Silvennoinen, M. 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu! Helsinki: Tammi.
- Taidosto osk. 2011a. Syntymä. <http://www.taidosto.fi/syntyma>. 27.1.2011.
- Taidosto osk. 2011b. Arvot. <http://www.taidosto.fi/arvot>. 27.1.2011.
- Tampereen seudun osuustoimintakeskus. 2011a. Tervetuloa yrittämään yhdessä!. http://www.osuustoimintakeskus.net/?page_id=4. 23.1.2011.
- Tampereen seudun osuustoimintakeskus. 2011b. Parhaat tulokset tehdään yhdessä. http://www.osuustoimintakeskus.net/?page_id=8. 23.1.2011.
- Tilastokeskus 2005. Korkean koulutustason Suomi. Koulutuksen kehityslinjoja 1994–2003. <http://www.labour.fi/talousenn/ennpdf/pten0910.pdf>. 21.1.2011.
- TEKES. 2010. TULI – Tutkimuksesta liiketoimintaa 2008–2013. <http://www.tekes.fi/ohjelmat/Tuli>. 21.1.2011.
- Troberg, E. 1998. Osuuskunnan johtaminen. Teoksessa Koskiniemi, H. (Toim.) Osuustoiminnallinen yhteisyrittäminen. Tampere: Tammerpaino Oy, 119-138.
- TULI. 2011a. Tuli – nopea, joustava ja monipuolinen. <http://www.tuli.info/tuliohjelma.htm>. 21.1.2011.
- TULI. 2011b. Tuli-ohjelman menestystarinoita. <http://www.tuli.info/menestystarinoita.htm>. 21.1.2011.
- TULI. 2011. Tuli Sytyttää ideasi elämään. <http://www.tuli.info/tutkijalle.htm>. 22.1.2011.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2010a. Työttömän oikeudet ja velvollisuudet. http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/07_tyottomuus/02_oikeudet_velvollisuudet/index.jsp. 5.2.2011.

- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2010b. Työttömyysturva. http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/07_tyottomyys/01_tyottomyysturva/index.jsp. 5.2.2011.
- Työttömyyskassojen yhteisjärjestö. 2011. Ansiopäiväraha. <http://www.tyj.fi/default.asp?id=1>. 5.2.2011.
- Valtiovarainministeriö. 2010. Nuoret työmarkkinoilla. Miten nuorten työllistymistä tulisi edistää? http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20100224Nuoret/Nuoret_tyoemarkkinoilla.pdf. 20.1.2011.
- Verohallinto. 2006. Osuuskuntien verotuksesta. Verohallituksen ohje Dnro 983/345/2006,14.6.2006. http://www.vero.fi/default.asp?path=5,40,87&article=4791&domain=VERO_MAIN. 5.2.2011.
- Yhdessä yrittämään. 2010. Yhdessä yrittämään! –hanke. <http://www.yhteistoiminta.fi/taustaa>. 22.1.2011.

O/ J/ V/ 1/ N/ M

Teemahaastattelujen aihealueet ja kysymykset

HAASTATTELUJEN PÄÄAIHEALUEET

KOKEMUKSET OSUUSTOIMINNASTA

Millaiseksi osuustoiminta koetaan?

Mitä mielikuvia se herättää?

Millaiset ovat kokemukset osuustoiminnasta?

OSUUSTOIMINNAN HYÖDYT JA HAASTEET

Millaisia tietoja, taitoja, yllätyksiä ja haasteita osuustoiminta tarjoaa?

OSUUSTOIMINNAN TARJOAMAT MAHDOLLISUUDET

Voiko näitä kokemuksia käyttää hyväksi työelämässä? Miten?

Millaisia asioita osuustoiminnasta pitäisi tuoda enemmän esille?

TEEMAKYSYMYKSET

I Opiskelijoille

1. Onko sinulla kokemuksia osuustoiminnasta?
 - a. ON → millaisia kokemuksia?
 - b. EI OLE → siirryn 2. kysymykseen
2. Oletko koskaan ajatellut voivasi olla osuuskunnan jäsen?
 - a. OLEN → millaisen osuuskunnan?
 - b. EN OLE → Esittelen lyhyesti työosuuskunnan ideologian.
 - c. Heräsikö kysymyksiä/ajatuksia?
3. Mitä tietoja ajattelet osuustoiminnan voivan tarjoavan sinulle?
 - a. (esim. työelämäään?)
4. Mitä taitoja ajattelet osuustoiminnan voivan tarjota sinulle?
 - a. (esim. työelämäään?)
5. Voisitko nyt ajatella olevasi osuustoiminnassa mukana?
 - a. EN → Miksi et?
 - b. KYLLÄ → Miksi? (ellei ole tullut jo esille)
 - c. Esittelen lyhyesti perusteilla olen PKAMK osuuskunnan ideologian.
6. Kiinnostaako sinua liittyä perusteilla olevaan osuuskuntaan?
 - a. EI → Miksi ei?
 - b. KYLLÄ → Miksi? Mikä herätti mielenkiintosi?

Teemahaastattelujen aihealueet ja kysymykset

II Tämän hetkisille jäsenille

1. Millaiset ovat kokemuksesi osuustoiminnasta?
 - a. Millaisessa osuuskunnassa olet nyt jäsenenä?
 - b. Olet ollut tätä ennen jossain osuuskunnassa jäsenenä?
2. Mikä sai sinut kiinnostumaan osuustoiminnasta? (esim. Kaverit/ opinnot/ muu)
3. Mitä tietoja osuustoiminta on sinulle tarjonnut?
 - a. Mitkä näistä tiedoista ovat olleet sinulle hyödyksi?
 - b. Mitkä näistä tiedoista ajattelet olevan sinulle hyödyksi tulevaisuudessa? (esim. työelämässä)
4. Mitä taitoja osuustoiminta on sinulle antanut?
 - a. Mitkä näistä taidoista ovat olleet sinulle hyödyksi?
 - b. Mitkä näistä taidoista ajattelet olevan sinulle hyödyksi tulevaisuudessa? (esim. työelämässä)
5. Millaisia yllätyksiä olet kokenut osuustoiminnassa?
 - a. Myönteisiä?
 - b. Kielteisiä?
6. Millaisia haasteita olet kohdannut osuustoiminnassa?
 - a. Miten näistä haasteista olet selvinnyt?
7. Millaisia yhteyksiä olet päässyt osuustoiminnassa luomaan? (esim. Muihin jäseniin/ yrityksiin/ paikallisesta/ kansallisesti/ kansainvälisesti)
 - a. Mitkä näistä yhteyksistä ajattelet olevan hyödyksi tulevaisuudessa? (esim. työelämässä)
8. Millaisten verkostojen osaksi koet osuustoiminnan kautta päässeesi? (esim. virallisten -/epävirallisten -/asiantuntija-/ viestintäverkostojen*)
 - a. Mitkä näistä verkostoista ajattelet olevan hyödyksi tulevaisuudessa? (esim. työelämässä)
9. Mitä asioita osuustoiminnasta pitäisi tuoda enemmän esille (esim. hyötyjä, mahdollisuuksia, vastuita, velvollisuuksia)
 - a. potentiaalisille jäsenille?

* Viralliset verkostot =	Muodolliset esim. yrityksen hallitus Tyypillistä toiminnan säännönmukaisuus
Epäviralliset verkostot =	Epämuodolliset esim. harrastuspiirit, Facebook. Luonteeltaan toiminnallisia. Tehokkaita viestintäväyliä
Asiantuntijaverkostot =	Perustuvat asiantuntemuksen ja osaamisen vaihtamiseen. Jäsenyys on välttämätön pysyäksesi alan kehityksessä mukana.
Viestintäverkostot =	Auttaa saamaan tietoa ja asiantuntemusta sekä tietoa siitä, keneltä jonkin tiedot voi mahdollisesti saada.
Silvennoinen, M. 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu! Helsinki: Tammi.	

Teemahaastattelujen aihealueet ja kysymykset

III Valmistuneille, entisille opiskelijajäsenille

1. Millaiset ovat kokemuksesi osuustoiminnasta?
 - a. Millaisessa osuuskunnassa olet ollut jäsenenä?
 - b. Oletko tällä hetkellä jonkin osuuskunnan jäsen?
2. Mikä sai sinut alun alkaen kiinnostumaan osuustoiminnasta? (esim. Kaverit/ opinnot/ muu)
3. Mitä tietoja osuustoiminta sinulle antoi?
 - a. Mitkä näistä tiedoista ovat olleet sinulle hyödyksi? (Millä elämän osa-alueilla?)
 - b. Mitä näistä tiedoista arvostat eniten?
4. Mitä taitoja osuustoiminta sinulle antoi?
 - a. Mitkä näistä taidoista ovat olleet sinulle hyödyksi? (Millä elämän osa-alueilla?)
 - b. Mitä näistä taidoista arvostat eniten?
5. Millaisia yllätyksiä kohtasit osuustoiminnassa?
 - a. Myönteisiä?
 - b. kielteisiä?
6. Millaisia haasteita kohtasit osuustoiminnassa?
 - a. Miten näistä haasteista selvisit?
7. Millaisia yhteyksiä olet päässyt osuustoiminnassa luomaan? (esim. Muihin jäseniin/ yrityksiin/ paikallisesta/ kansallisesti/ kansainvälisesti)
 - a. Oletko päässyt hyödyntämään näitä yhteyksiä työelämässä?
8. Millaisten verkostojen osaksi koet osuustoiminnan kautta päässeesi? (esim. virallisten -/epävirallisten -/asiantuntija-/ viestintäverkostojen*)
 - a. Oletko päässyt hyödyntämään näitä verkostoja työelämässä?
9. Mitä asioita osuustoiminnasta pitäisi tuoda enemmän esille (esim. hyötyjä, mahdollisuuksia, vastuita, velvollisuuksia)
 - a. nykyisille jäsenille?
 - b. potentiaalisille jäsenille?

* Viralliset verkostot =

Muodolliset esim. yrityksen hallitus
Tyypillistä toiminnan säännönmukaisuus

Epäviralliset verkostot =

Epämuodolliset esim. harrastuspiirit, Facebook
Luonteeltaan toiminnallisia. Tehokkaita viestintäväyliä

Asiantuntijaverkostot =

Perustuvat asiantuntemuksen ja osaamisen vaihtamiseen
Jäsenyys on välttämätön pysyäkseen alan kehityksessä mukana

Viestintäverkostot =

Auttaa saamaan tietoa ja asiantuntemusta sekä tietoa siitä, keneltä
jonkin tiedon voi mahdollisesti saada

Silvennoinen, M. 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu! Helsinki: Tammi.